

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 36-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založnika in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 4. november 1960

Štev. 45 (964)

Dan avstrijske zastave in spomin na žrtve fašizma

Tukaj prinašamo nekaj misli iz govora, ki ga je imel predsednik ZSO dr. Franci Zwitter na nedeljski proslavi v Železni Kapli.

Koroški Slovenci zavestno praznujemo Dan avstrijske zastave, ker smo tudi mi do prinesli lep delež, da je Avstrija spet postala svobodna in neodvisna država. Upravičeno pa povezujemo Dan zastave s spominom na tiste, ki so za to svobodo padli v borbi proti fašizmu, ki so dali svoja življenja za lepšo bodočnost vsega človeštva. Bili so to pravi borci za svobodo in demokracijo, resnični patrioti, ki so v boju proti tujemu nasilju položili svoja mlada življenja na oltar domovine. Praznujemo Dan zastave in hkrati izjavljamo našo lojalnost do domovine Avstrije. Kajti nam se ni treba ničesar sramovati, vedno smo izpričali zvestobo idealom naših očetov in ostali zvesti zemlji, na kateri smo se rodili.

V tem letu in zlasti v tem mesecu smo mnogo slišali o junaštvu, o domovinski zvestobi in o demokraciji. Toda nam ni treba praviti, kaj je demokracija, kaj svoboda in kaj patriotizem. Za te ideale smo šli v boj in smo svoj patriotizem dokazali s plebiscitom krvi. Zato nam ni treba pouka o tem, kaj je zvestoba in ljubezen do domovine, saj smo v času, ko je nacifašizem bil na zmogovitem pohodu daleč po Evropi, z junaško vero in potoki krvi izpricali ljubezen do zemlje, ki nas je rodila, ljubezen do Koroške in do avstrijske domovine.

Prav tako pa tudi ni treba vpraševati, zakaj koroški Slovenci nismo slavili 10. oktobra. Ali naj bi praznovali s tistimi, ki so nacistom pomagali uničevati naše ljudstvo, ali naj bi praznovali skupaj s Steinacherjem, ki je pripravil iztrebljenje našega ljudstva, ali skupaj s Fritzem, ki je sodeloval pri izseljevanju koroških Slovencev? Mi smo zvestobo do domovine dokazali takrat, ko so ti ljudje pljuvali na avstrijsko zastavo, zato z njimi ne more biti skupnega praznovanja.

Ali pa naj bi navdušeno praznovali plebiscit, ko se moramo že vedno boriti za pravice in enakopravnost, ali zato, da danes po štiridesetih letih s ponovnim plebiscitom skušajo za svetovno javnost likvidirati naše ljudstvo? Če mislijo, da so nas že uničili, potem naj se spomnijo na čase, ko je ves svet trepetal pred nacizmom, koroški Slovenci pa smo šli v boj ter s plebiscitom krvi dokazali, da še živimo in da hočemo živeti!

Mi se plebiscita ne bojimo, povedati pa moramo, da to ni sredstvo za reševanje narodnostnih vprašanj, že najmanj takšnega vprašanja, kot je naše. Živega ljudstva s papirnatim plebiscitom ni mogoče uničiti, kakor plebiscit sploh ni pot za reševanje manjšinskih problemov. Ravno Avstrija bi morala vedeti, kako se plebisciti dajo primerno pripraviti, kar je pokazal primer iz aprila meseca 1939.

S plebiscitom se ljudstva ne da likvidirati, pač pa za nekaj časa preprečiti njegove pravice. Toda le za nekaj časa! Ali naj se naše žrtve zastoj padle, ali naj pristanejo na to, da bo sedaj papirnat plebiscit uničil vse pridobitve plebiscita krvi? Tako reševanje je nevarno. Če je mera polna, se lahko zgodi, da ljudstvo spregovori v drugem jeziku, zlasti, če mimoga nočejo razumeti.

Koroški Slovenci smo lojalni državljani Avstrije. Mi smo slej ko prej pripravljani za mirno, za sporazumno reševanje. Zato pa upravičeno pričakujemo, da Avstrija ne bo po poti borbe iskala rešitev manjšinskega vprašanja, marveč po poti miru in sporazumevanja. Naši borci so padli zato, da bi tudi koroškim Slovincem zasijalo sonce svobode na lastni zemlji. Tem našim žrtvam hočemo

Skrunilci partizanskih grobišč spet na delu:

Kako dolgo bodo oblasti še molčale in s tem dajale pobudo za nadaljne zločine?

Ob letošnjem Dnevu mrtvih so protislovenski in z nacistično miselnostjo prežeti elementi spet razgalili svoj skrajno nekulturni obraz. Na partizanskem grobišču v Št. Rupertu so se v noči od 1. na 2. november „junaško“ znosili nad venci, ki sta jih ob razstreljeni spomenik 83 borcem za svobodo položila Zveza koroških partizanov in generalni konzulat FLR Jugoslavije. „Neznani storilci“ so trakove zažgali, vence pa razmetali po tleh.

Koroška res že postaja „eldorado“ zločincev, ki lahko ne kaznovano rovarijo proti koroškim Slovincem in proti mirnemu sožitju v deželi. Dolga je vrsta ogabnih zločinov — od razstrelitve partizanskega spomenika v Št. Rupertu pri Velikovcu mimo razbijanja slovenskih odnosno dvojezičnih napisov pa do brutalnih napadov na posamezne Slovence in do skrunjenja grobov slovenskih žrtev nacizma — vendar varnostne oblasti vse do da-

nes niti enega samega krivca niso izsledile, že manj pa kaznovale.

Zato varnostne oblasti javno sprašujemo:

- Kako dolgo bodo še prekrizanih rok molčale ob ponavljajočih se izpadih proti koroškim Slovincem!
  - Kako dolgo bodo še dopuščale, da zločinski elementi ne kaznovano skrunijo celo grobišča borcev za osvoboditev Avstrije!
  - Kako dolgo bodo s svojo brezbriznostjo še dajale pobudo za nadaljnja protizakonita dejanja!
  - Kako dolgo nas bodo še utrjevale v mnenju, da krivcev teh zločinov nočejo — ali pa ne smejo! — najti in kaznovati!
- Kako dolgo! Upamo, da ne tako dolgo, da bo morala vsa svetovna javnost spoznati, da koroški Slovenci v Avstriji vsled neoviranega hujskanja in nekaznovanih zločinov nismo več varni na življenju in imetju!

Nerazumljivi ukrepi škofijskega ordinariata

ki niso krščanski, ne pravični, niti postavni

Celovski škofijski ordinariat, ki je že večkrat dokazal svojo nenaklonjenost napram koroškim Slovincem, se je zdaj ponovno postavil na stran tistih, ki na Koroškem merijo z dvojno mero: z eno za nemško govoreče deželane, z drugo pa za slovensko prebivalstvo. Pokazal je, da so na Koroškem načela o ljubezni, miru, pieteti in pravičnosti tudi pri cerkvenih oblasteh veljavna le v gotovih primerih in za določen del prebivalstva, očitno pa ne veljajo takrat, kadar se nanašajo na koroške Slovence.

Svojcem med zadnjo vojno v Železni Kapli in okolici padlih in pomorjenih žrtev nacističnega nasilja je uspelo, da so po petnajstih letih končno le postavili dostojen spomenik svojim nepozabnim sorodnikom, ki počivajo na kapelskem pokopališču. Po vsem svetu velja tako dejanje za akt pietete, le na Koroškem se tudi taka stvar spremeni v nevaren politikum, če gre pri žrtvah za pripadnike slovenske narodnosti ali celo za padle borce proti fašizmu. Najprej se je v postavitve spomenika zaležela celovška „Die Neue Zeit“ in s svojim pisanjem o „provokaciji posebne vrste“ ter „izzivanju cele Koroške“ izpričala zelo dvomljivo socialistično naziranje; potem pa se je vključil še škofijski ordinariat, ki je s pogoji, pod katerimi je dovolil dograditev spomenika, kršil ne le krščanska načela, marveč tudi državne zakone.

Na pokopališču v Železni Kapli je med padlimi partizani pokopanih tudi večje število jugoslovanskih, sovjetskih in poljskih soborcev, ki so se skupno z domačini bojevali proti nacističnemu nasilju in s tem prispevali tudi za osvoboditev Avstrije. Njihova imena so na pobudo Zveze koroških partizanov, ki je pomagala pri postavitvi

spomenika, prav tako vklesana v spomenik kot pa imena žrtev iz Lepene, Obirske, Lobnika in drugih krajev kapelske okolice. Toda škofijski ordinariat je poleg drugih pogojev tudi zahteval, da se morajo izbrisati označbe držav Jugoslavije (FLRJ) in Sovjetske zveze (SSSR), ker sicer ne bi dovolil postavitve spomenika.

Svojci kapelskih žrtev so na te nečastne in protipostavne pogoje pristali samo zato, da bi končno omogočili dograditev spomenika vsaj do Dneva mrtvih. Toda na nedeljski svečanosti v Železni Kapli se je pokazalo, da ljudstvo ostro obsoja nepravilno ravnanje ordinariata in je predsednik ZSO govoril vsem iz srca, ko je poudaril, da ukrepi, s katerimi je škofijsko zabranilo, da bi tistim, ki so dali svoja življenja za svobodo, postavili dostojen spomenik, niso krščanski, ne pravični in tudi ne postavni.

• Niso krščanski, ker ne gojijo ljubezni in miru, marveč sejejo novo sovraštvo in nemir;

• niso pravični, ker niti mrtvim ne priznavajo pravice do častnega spomina;

• niso postavni, ker nasprotujejo določilom zakona o oskrbi in varstvu vojnih gro-

Šest let vojne v Alžiriji:

Alžirsko ljudstvo se bo borilo do zmage

Ta torek se je začelo sedmo leto, odkar je v Alžiriji izbruhnila vojna med francoskimi kolonialnimi silami in alžirskim osvobodilnim gibanjem. Neizmerne so žrtve, ki jih je moralo alžirsko ljudstvo doprinesti v zadnjih šestih letih, vendar vso nasilje in vse krivice niso zlomile močne volje Alžircev, da nadaljujejo svoj pravični boj do končne zmage.

Ob obletnici začetka vojne je predsednik začasne alžirske vlade Ferhat Abas naslovil na alžirsko ljudstvo in na svetovno javnost poziv, v katerem je poudaril, da bo alžirsko ljudstvo nadaljevalo svojo borbo do zmage, to je do osvoboditve Alžirije, ki mora postati popolnoma neodvisna država. V svojem govoru po radiu je Ferhat Abas z zadovoljstvom ugotovil, da uživa boj alžirskega ljudstva za osvoboditev domovine v svetovni javnosti vedno več simpatij, posebno s strani

arabskih narodov pa so Alžirci deležni vsestranske podpore.

Ko je govoril o prizadevanjih za prekinitve sovražnosti v Alžiriji, je Ferhat Abas dejal, da se je alžirska vlada vedno trudila za dosego premirja, vendar ni mogla pristati na pogoje francoske vlade, ki niso bili nič drugega kot poziv na brezpogojno kapitulacijo. S tem je francoska vlada — je poudaril — onemogočila nadaljnja pogajanja in alžirsko ljudstvo prisilila, da nadaljuje svoj boj do končne osvoboditve, »zato se bo boj za svobodo in neodvisnost nadaljeval z neizbežnim nadaljevanjem trpljenja in žrtev«.

V okviru tedna Alžirije, ki so ga ob obletnici alžirske vojne organizirali po vsem svetu, so v posameznih državah poudarili solidarnost z alžirskim ljudstvom ter pozvali Francijo, naj končno preneha s krvavim nasiljem v Alžiriji. Maroški kralj Mohamed je ob tej priložnosti naslovil na račun Francije naslednje besede: Tisti, ki hočejo trmasto nadaljevati to vojno, da bi razširili svojo nadvlado in nadaljevali izkoriščanje, si pred zgodovino prevzemajo ogromno odgovornost, prav takšno, kakršno si prevzemajo tisti, ki jim nudijo podporo. Njih pomoč pomeni ogrožanje miru na afriškem kontinentu in tudi ogrožanje mednarodnega miru.

ostati zvesti in se dosledno boriti za iste ideale. Ko ob Dnevu zastave izjavljamo našo lojalnost, pa moramo postaviti tudi naše upravičene zahteve ter slovesno obljublamo, da v našem pravičnem boju ne bomo odnehali tako dolgo, da nam bodo končno priznane pravice in enakopravnost!

bov in spomenikov iz druge svetovne vojne za pripadnike zaveznih sil, Združenih narodov in za žrtve za svobodno, demokracijsko Avstrijo ter za žrtve političnega preganjanja.

Poleg tega pa ukrepi škofijskega ordinariata niso demokratični, predvsem pa so nespametni, kajti kaj bodo rekla predstavništva držav, katerih sinovi so žrtvovali svoja življenja za osvoboditev Avstrije, ko jim bo sporočeno, da je na Koroškem škofijsko prepovedalo, da bi jim postavili časten spomenik.

Zato zlasti koroški partizani, z njimi pa tudi vse žrtve nacizma in vse demokratično ter svobodoljubno prebivalstvo ne morejo pristati na tako diskriminacijo in ne bodo mirovali, dokler ne bodo dobili dostojen spomenik vsi tisti, ki so se borili proti fašističnemu nasilju in doprinesli največjo žrtev za svobodo, za zmago resnice in pravice!

Kompromisna resolucija o Južni Tirolski

je bila v Generalni skupščini OZN sprejeta soglasno

Zadnji ponedeljek je bila kompromisna resolucija o Južni Tirolski, ki jo je predlagala skupina 18 držav, soglasno sprejeta na plenarnem zasedanju Generalne skupščine OZN. S tem je bila zaključena razprava o pritožbi Avstrije v Združenih narodih.

Pred glasovanjem sta predstavnika Avstrije in Italije še enkrat poudarila potrebo po medsebojnih pogajanjih glede rešitve južnotirolskega vprašanja in se s tem priznala k pozivu Združenih narodov, da je to vprašanje treba rešiti v pogajanjih med Avstrijo in Italijo.

Zunanji minister dr. Kreisky je ob povratku iz New Yorka izjavil o poteku južnotirolske razprave pred Združenimi narodi: Daleč smo od tega, da bi rezultat obravnavanja južnotirolskega problema pred OZN precenjevali, toda prepričani smo, da bo ob dobri volji na obeh straneh možno, južnotirolsko vprašanje zadovoljivo rešiti.

Revanšistična demonstracija v Italiji

V neposredni bližini italijansko-jugoslovanske meje so zadnje nedelje odkrili spomenik, ki spominja na italijanski pohod proti Jugoslaviji. Ob slovesnosti je prišlo do izrazite revanšistične demonstracije, med katero ni manjkalo žolčnih izpadov proti Jugoslaviji, kakor tudi ne fašističnih klicev in dviganja rok v fašistični pozdrav.

Na Koroškem smo nekaj podobnega doživeli okoli 10. oktobra, ko smo spet videli kljukaste križe in v nacistični pozdrav dvignjene roke ter slišali klice „Heil“.

Mnenje drugih:**Samo diplomatske poteze?**

Tik pred odhodom zunanjega ministra dr. Kreiskega v New York, kjer je moral pred Organizacijo združenih narodov braniti avstrijsko pritožbo proti Italiji zaradi ravnanja z južnimi Tirolci, je avstrijska vlada sprejela zakon o priznanju slovenskega jezika kot uradnega v 55 občinah na Koroškem.

Ob svojem povratku iz New Yorka v Beograd je predsednik Tito izjavil, da mu je italijanski zunanji minister Segni v New Yorku obljubil, da bo italijanska vlada uredila položaj slovenske manjšine v Italiji.

Veselite se! Slovencem v zamejstvu se bodo torej vrnena končno zjasnila. Ali pa: ne odajajte se utvaram, samo za diplomatske poteze gre. Kdo ima prav, bo pokazala bodočnost.

Politiki in diplomati so vsekakor spretnejši ljudje in svet jim danes niti ne zameri, če včasih niso iskreni in če se kaj radi izvlečejo iz zadrege z obljubami, ki jih ne mislijo izpolniti.

Praden je stopil pred svetovno javnost, katere pogledi so uprti na delo Organizacije združenih narodov, si je dr. Kreisky moral zavarovati hrbet pred očitkom, da bi Avstrija morala pomesti najprej pred lastnim pragom; najprej bi morala svojim manjšinam zagotoviti to, kar zahteva za nemško manjšino na Južnem Tirolskem. Podpredsednik avstrijske vlade Pittermann je sam s posebno izjavo priznal to dolžnost Avstrije. Dr. Kreisky je torej stopil pred OZN tudi s to legitimacijo, z zakonskim osnutkom o priznanju slovensčine v koroških uradih. Z njo si je zagotovil oporo jugoslovanske diplomacije vsaj pri prvem koraku, ko je bilo treba spraviti južnotirolsko vprašanje v sprejemljivi obliki na dnevni red OZN.

Prvič po šestih letih po podpisu londonskega sporazuma in italijanske uprave na Tržaškem ter po trinajstih letih italijanske oblasti na Gorškem je zunanji minister Segni, ki je bil sicer večkrat tudi predsednik vlade, obljubil izvršitev obvez Italije nasproti slovenski manjšini. Ni dvoma, da je s sedanjo obljubo, ki jo je dal državnemu poglavarju Jugoslavije, soppodpisnice londonskega sporazuma in mirovne pogodbe, hotel predvsem razorožiti svojega nasprotnika dr. Kreiskega in hkrati vsaj neutralizirati Jugoslavijo, da ne bi v kritičnem trenutku, ko hoče Avstrija postaviti Italijo na zatožno klop pred vsem svetom, še Jugoslovani zblodili italijanske vode.

Prav radi priznavamo Italijanom, da so izvršni diplomati, ki znajo spretno izkoristiti vse darove, s katerimi jih je Bog obdaruje, zdaj sladko besedo, potem nasmešek ali tudi solzice, kakor je včasih pokazal naš bivši župan Bartoli, ko je šel za Trst. Iz zgodovine vemo, da je večkrat italijanska diplomacija dobila bitko za zeleno mizo tudi po porazih na bojnem polju. Toda vemo tudi, da ni mogoče prepogosto uporabljati niti na diplomatski šahovnici istih potez, recimo obljub. In koliko obljub smo že čuli iz ust italijanskih državnikov pred vojno in po vojni, pred vojno celo iz ust samega državnega poglavarja? Danes najdeš tudi v italijanskih časopisih opozorilo treznih publicistov: »Preveč besed, premalo dejanj!« Ti trdijo, da se južnotirolsko vprašanje nikdar ne bi bilo tako zaostrojilo, ko bi zagotovili italijanskih politikov sledila tudi dejanja.

Tudi mi Slovenci na Tržaškem in Gorškem že šest let pravzaprav že od leta 1945, čakamo na dejanja. Kljub vsem razočaranjem upamo, da Segnijeva beseda, dana poglavarju sosedne države, le ni bila diplomatska poteza. Sicer bi se diplomati morali zavedati, da se mednarodna vprašanja ne dajo dokončno rešiti ne z zmagami na bojnem polju, ne za zeleno mizo, temveč s sporazumi, ki jih je treba seveda izpolniti! Naj se italijansko-avstrijski spor pred Organizacijo združenih narodov zaključi kakorkoli, v vsakem primeru bo treba vprašanje rešiti na terenu, na samem Južnem Tirolskem, ker zadeva žive ljudi, njihove duhovne in gmotne dobrine in zemljo, na kateri živijo.

Tudi nam gre za življenje, duhovno in gmotno. Uveljaviti hočemo svoj jezik in svojo kulturo, ki jo bomo obogatili tudi z italijansko, toda poleg duševne hrane nam je prav tako potrebna tudi telesna! Z raznimi legitimacijami za življenje smo kar preobloženi — od krstnega lista, listine o človečanskih pravicah, londonskega sporazuma, mirovne pogodbe, do italijanske ustave — toda zemlje, na kateri bi živeli lastno življenje, že skoraj nimamo več: posejana je s tujimi nebotičniki in novimi tovarnami, v katerih ne dela naš človek. In vendar londonski sporazum prepoveduje izpreminjanje etničnega stanja. Zagotavlja nam tudi ravnopravnost pri nameščanju v javne službe, v občinske in državne ustanove in podjetja, toda naši mladi razumniki morajo za krhkom globoko v

Nove ureditve na socialnem področju

S kompromisnim sporazumom med ÖVP in SPÖ je bila rešena vladna kriza, v kateri se je Avstrija med pogajanja o državnem proračunu za leto 1961 znašla v zelo neprijetnem trenutku, ko je zunanji minister Kreisky zastopal pritožbo Avstrije v Združenih narodih. Kakor smo v našem listu že zapisali, je bilo vprašanje rent glavna ovira med vladnima strankama, ovira, ki sta jo končno premostili s sporazumom, pri katerem je težko ugotoviti, kdo je koga »premagal«; dejstvo je, da so morali na obeh straneh nekaj popustiti in tako izgledati pot za kompromisno rešitev.

Kot rezultat te kompromisne rešitve je bil sklenjen načrt o reformi rent, ki bo v polni meri izvedena tekom petih let. S 1. januarjem 1961 bo začela veljati prva etapa petletnega načrta, kar bo v glavnem privedlo do naslednjih novosti na socialnem področju: Delojemalci bodo po 35 službenih letih lahko dobili rento s 64 leti (pri moških) oziroma z 59 leti (pri ženskah) starosti; v naslednjih letih se bo starostna meja zmanjšala vsako leto za eno leto, tako da bo leta 1965 znašala pri moških le še 60 in pri ženskah 55 let starosti. V letu 1961 bo izplačana tudi prva polovica 14. rente, medtem ko je bila za 1. januar 1962 že zdaj sklenjena polna 14. renta. Prav tako bodo po novi ureditvi dobivale rento za vdove tudi tiste, žene, katerih možje so umrli pred letom 1939 in ki doslej niso

imele pravice do rente. Na splošno bodo zvišane tako imenovane »stare rente«, ki so močno zaostajale za višino življenjskih stroškov, sklenjeno je bilo zvišanje otroških doklad, matere, ki morajo skrbeti za tri ali več otrok, pa bodo dobile posebno materinsko doklado, ki bo v začetku znašala 50 šil. mesečno.

V drugi etapi reforme rent, torej od 1. januarja 1962 naprej, bo kot že omenjeno izplačana polna 14. renta. Invalidska določila delavcev bodo prilagojena predpisom, ki veljajo za nameščence, stare rente bodo ponovno zvišane in izplačana bo tudi 14. otroška ter družinska doklada. Podoben razvoj je predviden tudi za naslednja leta.

Na drugi strani pa se kompromis med ÖVP in SPÖ nanaša na kritje povečanih stroškov, ki bodo nastali v zvezi z reformo rent. Delojemalci bodo neposredno prispevali v obliki zvišanja socialnih dajatev za pol odstotka letno (isto velja tudi za delodajalce), poleg tega pa bodo zvišane razne cene in pristojbine. Tako se bodo zvišale tarife pri železnici in pošti, poskočile bodo cene pri tobaknih izdelkih, pri mineralnih oljih, pri posameznih vinskih sortah itd., povišane pa bodo tudi pristojbine na porast vrednosti zemljišč in podobno. Lepe milijone namerava država dobiti s tem, da bo skrčila pospeševalne kredite ter državne prispevke k stanovanjski gradnji, nekaj pa bo skušala izbiti z zmanjšanjem personalnega stanja v državni upravi.

V Jugoslaviji so sklenili nov

zakon o tisku in informacijah

Oba zbora Zvezne ljudske skupščine FLR Jugoslavije sta prejšnji teden sklenila nov zakon o tisku in drugih oblikah informacij.

Poročilo o novem zakonu je v skupščini podal sekretar Zveznega izvršnega sveta za informacije Bogdan Osolnik, ki je poudaril, da je osnovno načelo novega zakona svoboda informiranja. Zakon daje vsem državljanom pravico, da svobodno izražajo svoja mnenja in naziranja, da širijo informacije in se poslužujejo sredstev za informiranje. Poleg tega jim je zagotovljena zaščita pred morebitnimi neodgovornimi postopki tiska in drugih oblik javnega obveščanja, kot so na primer radio, televizija, film itd. Državljanom je zagotovljen javni odgovor, kadar je v tisku in v drugih oblikah informiranja kršena njihova čast, osebne pravice in koristi.

Poleg določb o zaščiti pravic in koristi državljanov vsebuje zakon tudi ukrepe za zaščito koristih družbene skupnosti kot celote. Določbe o svobodi tiska in zaščitnih ukrepih proti zlorabam te svobode so v skladu s splošnimi načeli svobodne zakonodaje ter z načeli in priporočili, sprejetimi med dosedanjimi razpravami o svobodi informacij v okviru OZN.

Poseben del zakona je namenjen vprašanju, ki se nanaša na inozemsko informativno dejavnost v Jugoslaviji. Temelji na načelu, da je izmenjava informacij med Jugoslavijo in drugimi državami svobodna, kar je v skladu s splošno politiko Jugoslavije v njenih mednarodnih odnosih. Po teh določilih je jugoslovanskim državljanom dana možnost, da spoznajo druge narode, njihove kulturne vrednote ter gospodarske in druge uspehe, po drugi strani pa so državljanom drugih držav dane široke možnosti, da se seznanjajo z življenjem, družbeno ureditvijo, kulturnimi in drugimi dosežki v Jugoslaviji.

V tej zvezi je sekretar Osolnik izrecno poudaril, da bodo določbe novega zakona omogočile, da se bodo na podlagi obojestranskih koristi in po načelu recipročnosti z vsemi zainteresiranimi državami reševala tudi vprašanja s področja informacij v duhu miroljubnega sodelovanja in načel Organizacije združenih narodov.

Ob novem jugoslovanskem zakonu o tisku in informacijah niti v zahodnem tisku, kjer sicer le neradi poročajo kaj pozitivnega o Jugoslaviji, ne morejo zanikati dejstva, da je zakon zasnovan na načelih svobode in demokracije!

Dva mednarodna sejma v Beogradu

Mednarodni sejem gradbeništva

Na desetdnevnom mednarodnem sejmu gradbeništva je 213 domačih in 93 inozemskih tvrdk prikazalo najsodobnejše dosežke s področja gradbeništva in industrije gradbenega materiala. Sejem, ki je bil prva tovrstna specializirana prireditel v Ju-

goslaviji, je obiskalo ter si ogledalo razstavljenih proizvede, nad 200.000 ljudi. Zadovoljiv pa je bil tudi komercialni uspeh sejma, saj je bilo sklenjenih kupčij za skupno 60 milijard dinarjev; z domačimi podjetji sklenjene kupčije znašajo kakih 50 milijard, s tujimi proizvajalci opreme pa so bile sklenjene pogodbe o dobavi strojev v vrednosti 9,6 milijarde dinarjev.

Italijo ali v svet, ker ga na domačih tleh iščejo zaman. Čim bolj pribhajajo podjetja v javne roke (občine, pokrajine in države), tem manjša je verjetnost, da bi v njih našel delo naš človek. Kakšen paradoks! Ko se je vendar prav država z mednarodnimi pogodbami obvezala, da nam bo zagotovila uživanje vseh pravic in seveda tudi enakopravnost glede možnosti zaslužka v javnih ustanovah in enakopravnost v vsem pridobitnem življenju.

Pretežno je naše življenje in preneglo dirjamo navzdol, pa tudi na prevažnem križišču evropskih interesov živimo, da bi lahko bili še dolgo samo predmet diplomatskih potez.

„Gospodarstvo“, 19. 10. 1960, Trst

Opomba uredništva: Temu članku moremo dodati le to, da v polni meri tudi tam, kjer se nanaša le na položaj Slovencev v Italiji, odgovarja tudi našim razmeram!

PO ŠIRNEM SVETU

Washington. — Le še nekaj dni bo trajala predvalilna kampanja za letošnje predsedniške volitve v Ameriki. V političnih krogih nagibajo zadnji teden k mnenju, da ima demokratiški kandidat senator Kennedy nekoliko boljše izgleda kot njegov republikanski nasprotnik Nixon. Vsekakor so v zvezni državi Michigan, kjer je v zadnjih letih posebno veliko brezposelnih, „pozdravili“ Nixona z gnilimi jajci, medtem ko je bil Kennedy v državi New York deležen veličastnih sprejemov.

Pariz. — Na vojaško vežbališče pri francoskem mestu Sisonne je prispel prvi oddelek zahodnonemške vojske, kjer bodo na podlagi sporazuma med francosko in zahodnonemško vlado vadili nemške vojake (ker v Zahodni Nemčiji baje ni več prostora). Med francoskim ljudstvom je ta sporazum izzval silno ogorčenje in se v zadnjih dneh množijo protesti, češ da francosko ljudstvo še ni pozabilo gorja, ki so ga povzročili nemški vojaki.

New York. — Sedanje zasedanje Generalne skupščine OZN bi se moralo po obratih zaključiti do 17. decembra. Ker pa obsega dnevni red mnogo več točk in se bo razprava zaradi povečanega števila včlanjenih držav bistveno podaljšala, bo skupščina z delom nadaljevala po novem letu. V tej zvezi pa se na sedežu Združenih narodov bavijo tudi z možnostjo, da bi drugi del zasedanja preložili v Ženevo, kar bi predvsem zmanjšalo visoke stroške za posamezne delegacije.

Mainz. — Zahodnonemška „demokracija“ se vedno bolj spreminja v očitno diktaturo, v kateri je dovoljeno le tisto, kar smatra za pravilno vodilna krščansko-demokratska stranka kanclerja Adenauerja. Boj proti naprednim krogom, posebno proti komunističnim gibanjem, je že sila podoben srednjeveškemu lovu na čarovnice (zato pa uživajo toliko več svobode nacistični zločinci, ki še vedno ali že spet sedijo na visokih položajih!). „Demokracija“ v Zahodni Nemčiji so nevarne celo ženske, ki se borijo proti oboroževanju in proti atomski bombi. Pred nedavnim je bila skupina takih žena postavljena pred sodišče v Mainzu.

London. — Angleška javnost se močno zgraža nad nedavnim dogodkom, ko sta dve zahodnonemški vojni letali napadli polniško letalo, s katerim se je angleška kraljica Elizabeta vračala iz Skandinavije. Zahodnonemško vojno ministrstvo je stvar sicer skušalo bagatelizirati, vendar so morali tudi v Bonnu priznati, da so nemška vojna letala kršila mednarodni sporazum. Angleški tisk je o tem dogodku napisal zelo ostre opombe, prišlo pa je do tozadevnih izjav tudi v parlamentu, kjer je laburistični poslanec Hughes izjavil, da so tisti, ki so svarili pred zopetno oborožitvijo Nemčije, imeli več kot prav.

München. — Pred nekaj dnevi je bil aretiran socialdemokratski poslanec Frenzel, ki ga dolžijo veleizdaje. Na eni strani poudarjajo, da je Frenzel, ki je bil član obrambnega odbora ter predsednik odbora za popravo škoda žrtvam nacizma, vohunil za Češkoslovaško, na drugi strani pa pravijo, da je imel Frenzel zbrano dokazno gradivo o zločinih nekaterih bonnskih ministrov za časa nacizma. Sodeč po razmerah v Zahodni Nemčiji je druga verzija bolj verjetna, saj je za Adenauerjev režim vsak „izdajalec“ in „sovražnik domovine“, kdor se upa kakorkoli postaviti proti nacističnim vojnim zločincem.

Beograd. — V nedeljo popoldne je bil v Beogradu pogreb znanega kiparja Srećena Stojanovića, člana Srbske akademije znanosti in dolgoletnega dekana beograjske akademije likovnih umetnosti. Pokojnikova žena je prejela številna sožalna pisma med drugimi tudi sožalno brzojavko predsednika FLRJ maršala Tita.

Kairo. — Predsednik sudanske vlade general Ibrahim Abud se trenutno nahaja na obisku v Etiopiji, kamor ga je bil povabil etiopski cesar Haile Selasie.

Tudi v slovenski kulturni metropoli pozdravljajo

Koroško „Mladje“

V „Naših razgledih“, štirinajstodnevniku za politična, gospodarska in kulturna vprašanja, je bilo v zadnji številki z dne 20. oktobra 1960 objavljeno kratko poročilo o izidu prve številke „Mladja“, o katerem smo pisali tudi v našem listu. „Naši razgledi“ (glavni urednik Drago Druškovič) izhajajo v Ljubljani in spadajo med najbolj pomembne slovenske periodične publikacije in štejejo med svoje redne sodelavce značne predstavnike in strokovnjake za politična, gospodarska in kulturna vprašanja. Posebno se list odlikuje po svojih kritičnih razpravah o raznih konkretnih problemih. V omenjenem poročilu o „Mladju“ pa je rečeno:

Na Koroškem je nedavno tega naredilo pogumen korak nekaj mladih ljudi in izdalo svoje pesmi in prozo v knjižnem zvezku z naslovom Mladje, naši tilerarni poletji 1960, izdaja slovenska mladina v Celovcu, glavni urednik Slavko Slovenec, založila Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Drobni zvezek v formatu C5 (162 × 229), vsega 48 strani, pa je priklical teh nekaj vrstic ne le zaradi tega, ker se je to dogodilo v Celovcu in na Koroškem, temveč tudi zato, ker so nastopili mladi in se z njimi odkritosrčno predstavili.

Revijica ima štiri dele, najprej Poteze v prozi, sledijo Naš svet v pesmi, Bežne za-beležke in Zapiski na hitro, na kraju sta še dva odlomka iz maturitetnih nalog v nemškem jeziku, ki sta po opombi uredništva dokument, „da prav tisti Slovenci obvladajo prav dobro nemščino, ki obvladajo slovenščino — materin jezik“.

Mogoče je tvegano počelje, predstavili pisatelja s tem, da ponatisnemo nekaj vrstic, pa bi to vendarle storili, ker želimo s tem približati duha in stil teh prvih proznih sestavkov. Tako zaključuje Boro Kostanek (to bo najbrž psevdonom, kot so si prav tako izbrali pisateljska imena vsi drugi nastopa-

Popravek

Na tem mestu smo v predzadnji številki našega lista zapisali nekaj besed o dr. Mileru in njegovi trnjevi poti, ki jo je moral prehoditi kot slovenski inteligent na Koroškem. V članku pod naslovom »V borbi za narodne ideale« se nam je žal vrnila neljuba pomota, ki jo radevolje popravljamo.

Nevšečnosti, ki jih je doživel dr. Miller po plebiscitu, se niso dogajale v Borovljah, marveč v Celovcu, kjer je bil imenovan od leta 1907 dalje odvetnik.

Ob tej priložnosti bi še zapisali, da je bila slovenščina v tistih časih pri koroških sodiščih mnogo bolj upoštevana, kot je zdaj, ko imamo baje tako »širokogruden« zakon o sodniškem jeziku. Po takratnih jezikovnih predpisih je bila slovenščina priznan jezik ne le v prvi marveč tudi v drugi instanci koroških sodišč in je bilo nastavljenih tudi več sodnikov, ki so slovenski jezik popolnoma obvladali. Poleg tega pa je bil pri okrožnem sodišču v Mariboru poseben tečaj za slovenščino, ki so se ga nemški sodnijski pripravniki morali udeležiti, ker je takratni predsednik sodišča hotel imeti v slovenskih krajih sodnike, ki so obvladali slovenščino.

joči v zvezku, ki ga opisujem — še Vlado Žig, Udo Duko, Danica Danej, Slavko Slovenec, Boris Voda, Darle Niko in Miško Maček) svojo drobno skico Prva ljubezen: „Na stečaj sta odprla okno in zadihala. Potem sta se nasmejala in naslonila z glavo drug ob drugega. Potem je segla z belo roko po oprani nebesni modrini, utrgala košček in ga držala na dlan... Oba sta ga gledala.“ In še pogled na enega izmed

Sodobna jugoslovanska drama na Dunaju

Pred nedavnim je bil tako imenovani „Kleines Theater in der Josefstadt“ v dunajskem Domu glasbe prizorišče zanimivega in dobro uspelega večera sodobne jugoslovanske drame. Pred izbranim občinstvom, med katerim so bili posebno številno zastopani gledališki strokovnjaki in kritiki, pa tudi gojenci dunajske gledališke šole, so člani dunajskega gledališča predvajali odlomke iz posameznih del sodobnih jugoslovanskih dramatikov.

Na sporedu so bila naslednja dela: Križev „Aretej“, Obrenovičeve „Variacije“, Smoletova „Antigona“ in Hrističeve „Čiste roke“. Uvodne besede je govoril dr. Branko Gavella, prominentni gledališki strokovnjak, medtem ko so odlomke predvajali znani predstavniki dunajskega gledališkega življenja Jochen Brockmann, Silva Medved, Kurt Heintel, Erich Nikowitz, Albert Rueprecht, Heinrich Eis, Leopold Heinisch, Auguste Welten in Martin Costa.

Dunajski tisk je o večeru zapisal, da je bila izvedba odlomkov zanimiv kulturni dogodek, ki daje vpogled v sodobno dramsko ustvarjanje Jugoslavije.

Nobelovo nagrado za književnost

je prejel francoski pesnik Saint-John Perse

Spet je za eno leto konec ugibanja o najnovejšem Nobelovem nagrajencu za književnost, ko je žirija za podelitev Nobelove nagrade (sestavlja jo 18 švedskih akademikov) to najvišjo nagrado priznala prvaku francoske poezije Saint-Johnu Perseju.

Še nekaj dni pred odločitvijo je splošno prevladovalo mnenje, da bo tokrat prejel

pesnikov, na pesem Uda Duka Večer ob Dravi: „Mesec je skrit za meglo (in težka tišina) v nižave je legla (Le Drava buta ob breg...) nežne meglice se vzpenjajo, spajajo, (s sivo praznoto obdajajo) temno donečo dolino.“

Posebnost teh mladostnih literarnih stvaritev je večkratna. Predvsem je mladi koroški Slovenec našel čas zase, pripoveduje in izpoveduje svoja intimna doživetja, kajti zgodnja otroška lefa, ljubezen in srečanje s smrtjo so njegovi motivi.

Ob tej priložnosti ne bi razmišljali o tem, kaj je lahko omogočilo ta razveseljivi dogodek — vzrokov je več, ovir še mnogo in prav je zato, da napišemo Mladju naš pozdrav, jim želimo poguma na pot in izrazimo naše simpatije.

nagrado srbski književnik Ivo Andrič, ki so ga omenjali med tremi najbolj resnimi kandidati in ki je za nagrado kandidiral tudi že lani. Zato je odločitev švedske akademije povzročila tudi precejšnje presenečenje, saj francoski pesnik sploh ni bil v ožjem izboru.

Saint-John Perse je že deseti Francoz, ki je prejel Nobelovo nagrado za književnost in ga splošno smatrajo za prvaka sodobne francoske poezije.

Slovenščina se uveljavlja tudi pri tujih narodih

Kot v drugih jugoslovanskih univerzitetnih mestih in seveda tudi v raznih evropskih, srečate tudi v Ljubljani ljudi iz najrazličnejših tujih držav, ne samo Evropejce in ne samo belce, temveč tudi osebe raznih kožnih barvnih odtenkov od blede-olivne do popolnoma bleščečo-črne barve. Na ljubljanski univerzi študira poleg domačih slovenskih študentov še nad 700 študentov iz drugih jugoslovanskih republik, dalje povprečno okoli 50 študentov, pripadnikov slovenske narodne manjšine v Italiji, in končno razni Arabci, Indijci, Indonezijci, Črnici, skratka, iz najrazličnejših držav, ki so iz kolonij postale po zadnji vojni neodvisne.

Učni jezik je kajpada slovenski, ljubljansko okolje čisto slovensko in vsi ti tuji študenti obiskujejo slovenska predavanja, se gibljejo med slovenskimi ljudmi in govorijo slovenski. Priznati moram, da je bil prvi vtis, ki sem ga dobil, ko sem slišal iz ust indijskega študenta lepo slovensko pozdravljanje po ljubljanskih ulicah, nevsakdanji, razveseljivo. Saj smo prav mi Slovenci slišali in moramo na naših manjšinskih ozemljih v zamejstvu slišati toliko ugovorov proti učenju slovenskega jezika. Praktično je ta nenaklonjenost naših etničnih sosedov Nemcev in Italijanov pripeljala na Koroškem in Tržaškem do tega, da je bil vsakdo, ki je govoril slovenski, ali še Slovenec ali slovenski odpadnik, ki na svoj materin jezik še ni pozabil. Bele vrane so Nemci in Italijani, ki znajo govoriti slovenski na slovenskem manjšinskem ozemlju v zamejstvu.

V Ljubljani in sploh po Sloveniji ima človek priliko slišati mlade pripadnike tujih velikih narodov, kot so n. pr. Indijci, kako se z veseljem učijo slovenskega jezika. Slovenski študenti pripovedujejo, s kako čudovito naglico se naučijo slovenščine in kako znajo posnemati ne samo naglas ampak tudi dolžino in delno celo tudi barvitost slovenskega pogovornega jezika vsi ti mladi Arabci, Indonezijci, Indijci in drugi. Za slovence je pravo zadoščanje slišati slovenski jezik iz tujih ust po tolikih letih prezira do našega jezika s strani sosedov.

RIHARD OREL:

14

Kanalska dolina in njeni slovenski prebivalci

O tej cesti se iz tistih časov malo ali skoraj nič ne ve. Pač pa je bila znana Rimljanom že pred dobo cesarja Avgusta, saj vemo iz zapiskov, da se je nahajala pri Trbižu v času Julija Cezarja neka rimska naselbina, pri izkopavanju pa so našli tu rimski denar še izpred dobe Avgusta, torej še iz časov pred našim štetjem. Dasi je bilo po tej cesti vsled neprestanih poplav in rušenj nevarno prehajati, vseeno so morale rimske legije tod prodirati proti severu ali severozhodu. Istotako so v času splošnega preseljevanja narodov od leta 375 dalje iz nasprotni strani vpadala razna plemena v furlansko nižino in dalje v ozemlje rimskega cesarstva.

Narodi, ki so tod prodirali, niso nikdar mislili na popravo slabih cest, ker so bili večinoma pastirski narodi, pač pa bi morali misliti na to Rimljani, ki so bili mojstri v gradnji cest. Vendar tod ni nobenih sledov kakih starih opuščenih rimskih cest, kot so na primer od tistih, ki so se raztezale od Ogleja daleč tja na Izhod celo do Donave, pri Železnih vratih, kjer so še sedaj sledovi mostu, preko katerega so prehajali Rimljani v Dacijo v začetku drugega stoletja (101—102).

Sicer je bila v davnem predrimljanskem času cesta, ki je iz Ogleja preko Trizima nad Vidmom vodila v Julium Carineum (nekdaj važno rimsko središče, sedaj neznan vas Zugljiv v Karniji nedaleč od Tolmezza) in dalje preko prelaza Monte Croce (Plöckenpass) v dolino Zile, v Santicum (Beljak) — Virunum (Gospodsvetsko polje) — Celovec.

Zgodovinski zapisi govore celo o bitki pri Žabnicah še izpred dobe cesarja Avgusta. Tedaj je bila baje zemlja na tem mestu prepojena s krvjo padlih in odtod tudi oznaka Camporosso (rdeče polje) za Žabnice. Iz časov pred letom 1.000 ob tej cesti ni bilo sledu človeških bivališč. V kolikor so bili tamkajšnji pastirji številnejši, so se verjetno skrivali po gozdovih in v skalovju, kjer so imeli svoja zasilna bivališča, da so se na ta način izogibali ropanju in razdejanjem s strani plemen, ki so prodirala v Italijo. Vendar ta selišča niso igrala nobene vloge pri nadaljnjem poteku zgodovinskih dogodkov.

V zgodnjem srednjem veku, to je v prvih stoletjih, je gornji del rečice Fele (Bele), ki se sedaj imenuje Kanalska dolina, tvoril del Furlanije in je bil v dobi Longobardov in Frankov prav pičlo naseljen. Tudi

Longobardi so bili gospodarji te doline, saj je šel skozi njo vsaj del njihovega plemena. Sinova longobardskega vojvode Gifulfa Taso in Kako, ki sta zbežala iz obrske sužnosti, sta vladala Slovincem v Kanalski in Ziljski dolini, kjer je bila meja enako kot sedaj pri Vratah (Thörl) blizu Podkloštra. Longobardsko kraljestvo je razdeljal Karel Veliki leta 774 in ga združil s svojo frankovsko državo. Njegov sin Ludovik Pobržni je leta 828 razdelil marko na štiri dele in je postala Furlanija skupno s Kanalsko dolino samostojna.

V 10. stoletju je cesar Oton I. (leta 960) razdelil svojo državo na vojvodine (Herzogtum) in je tako nastala tudi vojvodina Koroška, ki je segala do spodnje Adiže in obsegala vso Benečijo (il Veneto), izvzemši mesto Benetke, ki so bile že takrat samostojne. Tako je ostalo do zadnjega cesarja soške dinastije Henrik II. (1002—1024), ki je Kanalsko dolino oziroma takratno zgornjo dolino Fele, ki je spadala k beljaški pokrajini vojvodine Koroške, podaril kot poročni dar svoji ženi Kunigundi, katera pa jo je prepustila v polno last bamberškemu škofom. Kljub temu so ostali ti okraji v cerkvenem oziru v gotovi odvisnosti od oglejskih patriarhov prav do ukinitve oglejskega patriarhata leta 1751. Škofje so skrbeli upravno in gospodarsko za to pokrajino, zboljševali so ceste ob zgornji Feli, ki so jo poplave večkrat poškodovale, da je bila dalj časa neuporabna. V ohranjenih za-

Slovenci v Italiji

so proslavili 70-letnico Franceta Bevka

V dvorani Stadionu 1. maj v Trstu je bila zadnja sobota zvečer prisrčna slavnost, posvečena 70-letnici pisatelja Franceta Bevka. Poleg jubilaranta so bili navzoči še številni predstavniki slovenske manjšine v Italiji.

Profesor J. Kosovel, ki je v slavnostnem govoru nakazal življenjsko pot in delo jubilaranta, je zlasti poudaril najtesnejšo povezanost pisatelja s primorskim ljudstvom in njegovim bojem za pravice in narodni obstoj. V imenu Slovenske kulturno gospodarske zveze, prirediteljice slavnosti, pa je jubilarantu čestital predsednik dr. Jože Dekleva.

„Svobode“ - žarišča delavske kulture

Delavska prosvetna društva »Svobode« postajajo v Sloveniji vedno bolj žarišča delavske kulture, okoli katerih se zbirajo delavski sloji, željni prosvete in kulturno-umetniške dejavnosti.

To se je pokazalo tudi v jeseniški občini, katere Svet Svobod in prosvetnih društev je imel pred nedavnim svojo redno letno skupščino v Kranjski gori. Sprejela je program za nadaljnje delo, ki polaga posebno važnost na koriščenje tehničnih pripomočkov, kot so to radioaparati, televizorji, magnetofoni, diaprojektorji, episkopi in podobno, s katerimi razpolaga že večina društev.

Na skupščini, ki je poleg delovnega dela obsegala bogat kulturni spored, so najbolj zaslužnim kulturnim delavcem podelili Cufarjeve nagrade.

pisih čitamo, da so pozneje domače oblasti pobirale mostnino za prehod mosta v Pontebi (zapisi iz leta 1442).

V notranje zadeve in odnose so se pozneje pričeli vmešavati oglejski patriarhi, ker so se jim zdeli bamberški škofje preveč oddaljeni, da bi mogli vestno reševati razna vprašanja in dolžnosti. Čestokrat so te kraje obiskale razne nadloge in vojske. Cesar Konrad III. Hohenstaufski je na poti v Italijo pred letom 1147, ko je šel na križarsko vojsko, oropal in opustošil tudi to dolino. Še huje je bilo za časa turških vpadov, ko so turška krđela, namenjena v Beljak, vpadla v Soško dolino in tamkaj ropala ter pustošila.

Po 15. stoletju so začeli bamberški škofje posvečati temu ozemlju več pozornosti posebno zaradi tamkajšnjih najdišč svinčene in železne rude. Med stalne slovenske prebivalce so začeli naseljevati tudi Nemce in Furlane, vendar pričajo krajevna imena o tem, da so bili prvi naseljenci Slovenci.

Vsled priselitve Furlanov in Nemcev v Kanalsko dolino je nastala v teh krajih mešanica teh jezikov. Dotok tujcev pa je tudi pripomogel, da so nastala naselja in vasi, kjer so bile delavnice za čiščenje izkopanih rudnin, poleg tega sta se začela razvijati gospodarstvo in lesna obrt. Škofje so položili tudi temelje za gradnjo kapelic in cerkva, okoli katerih so se polagoma strnila bivališča.

(Nadaljevanje sledi)

Veličastna spominska svečanost v Železni Kapli

V Železni Kapli, v okoliških grapah in hribih, je pojila izmučeno, teptano in vseh pravic oropano zemljo kri številnih junakov, dragocenih žrtev narodnoosvobodilne borbe. V jedru pošteno in značajno ljudstvo se je nacističnemu nasilju uprlo, mnogi so vstopili v partizane, drugi pa so partizane kakor koli drugače podpirali. Okoli 190 ljudi je dalo svoje življenje na žrtvenik domovine, za svobodo, za uničenje nacizma, za mir in za pravično enakopravno sožitje med narodi. Padali so v borbi, ubijali so jih na domovih, vlačili so ljudi v gestapovske zapore, koncentracijska taborišča in v izseljeništvu.

Večen spomin in opomin so nam dragocene žrtve, da vedno spet mislimo, zakaj so žrtvovali svoje najdražje, življenje. Žrtvam v okolici in hkrati vsem našim žrtvam na koroški zemlji je bila namenjena spominska svečanost v Železni Kapli obenem z odkritjem spomenika 117 na kapelškem pokopališču pokopanim partizanom. Dneve prej so že začeli večno včerajšnji s šepetajočo propagando: govorili so o terorističnih ukrepih, da bodo slavnost razbili in spomenik pognali v zrak. Naravnost smešno je izgledalo in ljudje so majali z glavami, ko je bilo na dan prireditve izredno pojačeno orožništvo v Železni Kapli, ki so korakali in se vozili po cesti ter preiskali celo stole v kinodvorani, če morda ne bi bili podminirani.

Lepa in veličastna, zares slovesna je bila slavnost v napolnjeni dvorani. Ves spored je imel resen, dostojen in globok značaj, vreden kulturnega ljudstva, ki zna ceniti dragocene žrtve.

Predsednik domačega prosvetnega društva Peter Kuhar je s pozdravnim nagovorom otvoril svečanost, ki jo je priredilo SPD „Zarja“ ob sodelovanju Zveze koroških partizanov in SPZ. Slavnost je bila povezana tudi z Dnevom avstrijske zastave, kajti padli borci so žrtvovali svoja življenja tudi za zopetno vzpostavitev Avstrije.

V globoko zasnovanem jedratem spominskem govoru je predsednik Zveze koroških partizanov Karl Prušnik-Gašper, ki je

napravil na vse močan vtis, spomnil na dobo najtežjih časov naše zgodovine, ko se je kovalo zares pravo tovarišvo med vsemi, ki so se pod najtežjimi pogoji borili za enakopravnost naše materine besede, za golo življenje našega človeka na lastni zemlji, za lepšo bodočnost, da bi izrinili sovražstvo in prepire med narodi, odstranili zatiranje naroda po narodu in izkoriščanje človeka po človeku. Med drugim je povedal, da so te dni polagali vence na 38 pokopališčih koroške zemlje, kjer počivajo naši borci, s trakovi s skromnim vendar smiselnim napisom: Slava padlim borcem za svobodo! Nadalje je v več primerih spomnil na ogromne in krvave žrtve posameznih družin in dejal, da je težko najti primerne besede za osvetlitev teh nečloveških grozodejstev in zločinov. Iz vsega spominskega govora je zvenela misel: **spoštovanje padlim žrtvam naj nam kliče vedno: delajmo in bodimo budni, da se porajajoči neofašizem ne bo več razbohotil in se nikdar več ne bodo povrnili časi grozote, krvi in solza.** Končno so se vsi v dvorani dvignili in z enominutnim molkom počastili spomin padlih in pobitih žrtev v borbi proti fašizmu.

Kulturna prireditev SPD na Radišah

Slovensko prosvetno društvo na Radišah je preteklo nedeljo znova postreglo z lepo kulturno prireditvijo. Vsi, zares v lepem številu zbrani obiskovalci, so s hvaležnostjo spremljali posamezne točke živega in pestrega sporeda. Za vse dojemljive kulturne prireditve so še vedno zaželjene, kar priča zanimanje naših ljudi, ki jih radi obiskujejo, in je pobuda, da bi jih prosvetna društva čimveč posredovala. Slovensko prosvetno društvo na Radišah je eno izmed fistih naših prosvetnih društev, ki se resno in zavestno prizadevajo, da po svojih najboljših močeh in marljivih prosvetaših čimveč storijo na bogatem področju naše prosvete. Lep in zgleden primer tega je bila tudi nedeljska prireditev.

S pesmijo „Domovina mili kraj“ je moški pevski zbor pod vodstvom Šimeja Wrulicha, ki je kot zborovodja znan širom naše zemlje, začel s sporedom. Prvi pesmi je sledila vrsta drugih, poslušalci so jih sprejemali z navdušenjem in živahnim odobravanjem. Prav tako je navzoče pritegnil nastop mešanega zbora, ki je pel pesmi „Po jezeru“, „Pleničke je prala“, „Mati piše pismo belo“ in „Oj le šumi gozd zeleni“, kakor tudi solospjev „Z zakrivljeno palico“. Posrečeno je soliste spremljal mladi harmonikaš Wrulich.

Ko je predsednik društva prav posebno pozdravil tudi navzočega podpredsednika Slovenske prosvetne zveze Janka Ogrisa iz Bilčova, ga je naprosil, da bi spregovoril nekaj besed. Podpredsednik SPZ je želji ustregel ter je s svojim govorom z njemu prirojeno sposobnostjo v preprosih, vsem umljivih besedah pritegnil pozornost poslu-

vesnosti so se spomnili žrtev z nagovorom in kratkim molkom.

Proračun za končno dogotovitev predora je predviden v sto- in sto milijonih šilingov. V letu 1960 bodo porabili za gradnjo 600 milijonov šilingov.

Ob zaključku pomembnega delovnega uspeha graditve predora v Langenbergu je bila na kraju gradnje lepa slavnost, ki so se je udeležile vidne osebnosti, med temi generalni direktor avstrijskih zveznih železnic dvorni svetnik dr. Schantl, ki je hkrati zastopal zadržanega ministra za promet dipl. ing. Waldbrunnerja, gradbeni direktor zveznih železnic dipl. ing. Libsch, zastopniki gradbenih tvrdk, inženirji, tehniki in delavci ter med častnimi gosti deželni glavar Wedenig, drugi zastopniki deželne vlade, okrajni glavar iz Wolfsberga ter okoliški župani.

Gradnja predora, pri kateri je udeleženi okoli 600 delavcev, je brez dvoma upoštevjanja vrednega pomena za domače gospodarstvo. Po večini so zaposleni koroški delavci, korist pa imajo tudi domača obrt, trgovina in gostinstvo ter tudi kmetijstvo.

Pevska zbora „France Pastler-Lenart“ pod vodstvom zborovodje Vladimirja Prušnika in „Prežihov Voranc“ pod vodstvom zborovodje Foltija Hartmana sta s skrbno izbranimi pesmimi, primernimi za resno spominsko svečanost, dala zares odlične kulturne vloške, ki so segli vsem v globino srca ter se je marsikatero oko orosilo. Prav tako so tudi primerne recitacije napravile globok vtis na vse v dvorani.

Množica se je po zaključeni prireditvi podala na pokopališče in se ustavila ob grobu, kjer je pokopanih 117 partizanov, med temi trinajst jugoslovanskih državljanov, trije podanki Sovjetske zveze in en Poljak. Odkrili so lep spomenik padlim borcem v trajen spomin in opomin, grobišče pa okrosili s številnimi vencami in cvetjem. Jugoslovanskim izletnikom iz Kranja, ki so hoteli položiti venec na grob, v katerem počiva tudi trinajst njihovih državljanov, pa so dejanje pietete zabranili, ker je bil venec opremljen s trakovi v jugoslovanskih barvah.

S to veličastno prireditvijo se je naše ljudstvo lepo in dostojno oddolžilo spominu nepozabnih dragocenih žrtev.

šalcev. Z viharnim pritrdjevanjem so prisluhnili njegovim v jedratih besedah povedanim zahtevam koroških Slovencev po pravicah in enakopravnosti. Osvetlil je med drugim postopek avstrijske vlade glede uresničevanja naših pravic, ki jih zaman terjamo že desetletja, ko na drugi strani postavlja zahteve za pravice južnih Tirolcev, ki jih koroški Slovenci do danes še nismo dobili. Nerešena vprašanja pravic koroških Slovencev, narodne manjšine v Avstriji, so spravila ministra pred Združenimi narodi v veliko zadrego. V svojem govoru je izrazil tudi veselje, da se je prireditve na Radišah udeležilo toliko šolske mladine. Mladina, je dejal, je naše upanje, da bodo tudi za nami še govorili in peli v slovenski besedi.

Barvne slike, ki sta jih predvajala Hanzi Weiss in Mirko Kunčič iz njunih doživetij in slikanih krajev na potovanju po Jugoslaviji in Grčiji, so bile nadvse zanimive in poučne. Kakor da bi bili sami na potovanju, smo sledili sliki za sliko. Ob zvokih glasbe tamošnjih ljudstev in nazorni razlagi o žitju in bitju v južnih krajih so bile pokazane slike skoraj kakor lastno doživetje. Dobri umetniški posnetki so nam pokazali čudovite pokrajine na jugu, bujna polja, polna žitaric, tobačne plantaže, zgodovinske zgradbe samostanov in čuda gorskih pokrajin; zadivili smo se nad kraji ob jugoslovanskem Jadranu. Skratka, kar sta Hanzi in Mirko v teh slikah pokazala, ne moremo podrobno navesti, priporočamo pa, da ju naprosijo tudi druga prosvetna društva, da prideta in tudi tam predvajata svoje posnetke, ki sta jih posrečeno napravila na popotovanju v omenjenih deželah.

Na Radišah so izrazili vsi udeleženci željo, da bi hoteli še večkrat videti kaj sličnega.

Ob koncu prireditve so pevci še prepevali in z „Zdravljico“ je mešani zbor zaključil lepo domačo kulturno prireditev. Ljudje pa se še niso kar tako kmalu razšli, temveč so se še dalje časa zadržali pri Mežnarju v prijetni družabnosti, kjer seve nikakor ni manjkalo tudi naše vedno ljubljene slovenske pesmi, ki kipi iz srca v srce.

ŠT. PETER NA VAŠINJAH

Pred nedavnim je naš župan Hafner iz zdravstvenih vzrokov odločil svojo župansko čast in občinske posle. Za občino si je pridobil v svoji županski funkciji lepe zasluge, ko se je za njeno korist prizadeval z vsemi svojimi najboljšimi močmi in razumevanjem za potrebe prebivalstva. Za njegovega naslednika, novega župana v Št. Petru, so izvolili gradbenega tehnika Miklavja, ki je zaposlen pri znani tvrdki v Velikovcu. Od novega župana, ki je star šele 35 let, pričakujemo, da bo založil vse svoje sposobnosti za blaginjo in koristi občanov in to nesebično ter nepristransko, ne glede na različne miselne ali narodnostne pripadnosti kogar koli.

BELJAK

Pred nedavnim je Gottfried Timmerer, župan v Beljaku, praznoval 65-letnico svojega življenja. Ob tej priložnosti je bil deležen številnih čestitk z željami, da bi še dolgo tako uspešno deloval za blaginjo beljaškega mesta.

Jubilant pripada že od mladih dni socialistični stranki ter je kot pedagog in ljudski prosvetaš veliko storil za socialni in kulturni napredek delovnih ljudi, kar je razen vsega sedanjega uspešnega prizadevanja za razvoj beljaškega mesta, ki ga izvaja kot skrben in preudaren župan, tudi njegova velika življenjska zasluga. S svojimi plemenitimi nazori o človečanstvu, veri v dobro v človeku ter prizadevanjem za blaginjo sočloveka je sam najboljši zgled. Zato je njegov rojstni dan razen številnih osebnosti, znancev in prijateljev počastila posebno tudi mladina.

KOSTANJE

V visoko ležeči občini Kostanje so se nedavno tega vključili v telefonsko omrežje, kar pomeni koristno pridobitev za kraj, ki ga naseljuje z zemljo zakoreninjeno kmečko prebivalstvo, ki pa je od sveta precej oddaljeno, saj je do Vrbe okoli dve ure pešhoda. Občina pod vodstvom župana Jägerja, je tudi drugače storila mnogo koristnega v svojem področju. Kupila je na primer hišo za občinski urad, postavila ustrezno zgradbo za gasilsko orodje in opremo, razen tega je s pomočjo gradbeno-pospeševalnega fonda pozidala stanovanjsko hišo in naredila še marsikaj drugega.

Za oddaljeno okolico je telefonska povezava brez dvoma nujna sodobna potreba. Za spornitev te želje prebivalstva in uresničenje tega projekta je občina posvetila vso prizadevnost in končno so mogli telefonsko napravo, ki ji je priključenih več interesentov, izročiti svojemu namenu, kar se je zgodilo ob primerni slovesnosti v gostilni Gröblacher. Ob tej priložnosti so naglasili, da so uspehi mogoči le ob skupnem sodelovanju in z žrtvami vseh. Posebej so se zahvalili županu za njegovo vztrajno prizadevanje, ki je vodilo do tega lepega zaključka. Izrekli so zahvalo tudi za dobrohotno pomoč in razumevanje poštne direkcije v Celovcu in predstojniku poštne urada v Vrbi.

RAZNE VESTI

Velesajmski prostor je v sporazumu z zvezno policijsko direkcijo dopuščen tudi za parkiranje vozil, kakor sporoča velesajmska direkcija. Pri vseh prireditvah v Mestni dvorani je na razpologo zavarovan prostor za parkiranje motornih vozil v zabavnem parku. Privoz je mogoč iz Rožanske ceste.

Primer, kako nevarna je vožnja na križiščih cest, je spet žalostna prometna nesreča, ki se je pripetila pretekli teden na križišču Št.-Vidske ceste in ceste na pokopališče v Trnji vasi. Dvaintridesetletni Oto Sadovnik iz Celovca je zavil s kolesom na Št. Vidsko cesto, medtem ko je iz smeri iz Št. Vida privozil z veliko brzino osebni avto. Pri trčenju je Sadovnika vrglo kakih deset metrov naprej in je obležal na asfaltu s smrtonosnimi poškodbami. Nesrečni kolesar je poškodbam podlegel že med transportom v bolnišnico. Pretresljivo je bilo, ko je bil priča nesreče njegov sin, ki se je s kolesom vozil tudi za očetom, toda se mu ni nič pripetilo.

Razvoj prometa na Ljubeljski cesti je procentualno od leta 1958 do 1959 najvišji v primeri s prirastkom na ostalih avstrijskih cestah. S tem seveda ni rečeno, da je vozilo največ vozil preko Ljubelja, toda procentualni prirastek je bil najvišji, kar je povedano v poročilu „Cestno-prometno štetje 1959“ statističnega osrednjega zveznega urada na Dunaju. Po tej statistiki je bila Ljubeljska cesta v letu 1959 za 79 odstotkov bolj frekventirana kakor leto poprej.

KOLENDAR

Petek, 4. november: Karol
Sobota, 5. november: Caharija
Nedelja, 6. november: Lenart
Ponedeljek, 7. november: Engelbert
Torek, 8. november: Bogomir
Sreda, 9. november: Teodor
Četrtek, 10. november: Andrej

Počastili smo spomin naših žrtev

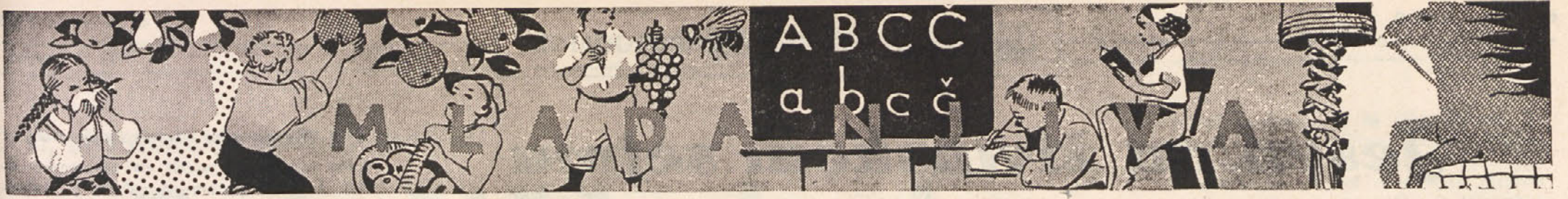
Kakor vsako leto je Zveza koroških partizanov tudi letos položila vence na skupne in posamezne grobove padlih borcev — partizanov na 38 pokopališčih na Koroškem, na katerih so pokopani. V vseh krajih so tudi domačini dostojno uredili gomile dragocenih žrtev. Okrasili so grobove s cvetjem in zelenjem ter prižgali sveče. Zadnja počivališča borcev za svobodo so obiskali tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata v Celovcu ter položili na grobove vence s trakovi v jugoslovanskih barvah.

Prodor v predoru podjunske železnice

V soboto so se v svečanem aktu srečali delavci z obeh strani, južne in severne, ko so na podjunski železnici razstrelili zadnji ostanek v Langenberškem predoru. Zadnji razstrel je pravzaprav simbolično storil dvorni svetnik dr. Schantl. Minerji z obeh strani so si po doseženem uspehu podali roke.

Računajo, da bodo predor v Langenbergu dogotovili do konca prihodnjega leta, ali vsaj v začetku leta 1962. Način gradnje predora prištevajo med najpomembnejše v zadnjih petdesetih letih, kjer so preizkusili in izkoristili vse moderne tehnične pripomočke tovrstnih gradenj, pri čemer so ugotovili ogromen korak tehničnega napredka. Delo je bilo posebno težavno zaradi trdih in zgoščenih kamenin, ki jih je bilo treba razstreljevati in odstranjevati. Kljub vsem težavam pa so si tehniki in delavci osvojili veliko priznanje strokovnjakov pri mojštrovanju vseh nelahkih in pogosto tudi tveganih nalog. Gradnja predora je žal zahtevala tudi dve smrtni žrtvi. Pri delovnih nezgodah sta Johan Pichler in Hubert Titscher izgubila življenje. Pri slo-

Zivel je oglar Peter, ki je imel sina Medarda. Ta je rasel kakor goba po dežju, a delo mu ni dišalo. Namesto da bi pomagal očetu Petru, se je potepal po goščavah in stikal za panji divjih čebel. Bil je namreč budo sladkosneden in ime Medard mu je kar pristajalo.

»Le kaj bo s teboj, sin moj nemarni?« je vzdihoval oglar. »Samo od medu divjih čebel ne boš mogel živeti.«

Pa mu sin Medard ni odgovoril. Samo z rameni je zmignil in znova izginil v gozdu. Tako je živel dan na dan, a nekega dne se mu je vendar nekaj dogodilo. »Le kaj?« boste vprašali. Potrpite trenutke; vse boste izvedeli!

Leno, kakor vedno, se je Medard tudi ti-

SASA VRBNIK:

Pravljica o za-

stega dne odpravil na stikanje za divjimi čebelami. Stopal je po jelenji stezi med grmičji jelenovega jezika, a ker je pripekalo sonce, se je pregret zleknil po skali, ki jo je čez in čez preraščal mah. Tako se je hladil in odpočival hkrati, zraven pa še opazoval živice, ki so lazile tam naokrog. Zlasti vneto sta ga zanimali dve miški. Vedli sta se kakor deklici, ki sta se po naključju srečali in si imata hudo veliko povedati.

»O, ko bi mogel razumeti o čem se pogovarjata?« je vzkliknil Medard.

»Ali bi to res rad? ga je tedaj vprašal glas izza hrbita.

Prestrašeno se je ozrl in zagledal sivolaso staro. Stala je na jelenji stezi kakor prikazen in se mu smehljala.

»Od kod pa si se vzela? In kdo si?« jo je vprašal Medard, zakaj njen pribod mu ni bil nič kaj všeč.

»Vzela sem se od tam, od koder sem prišla,« je rekla starca. »In tudi kdo sem, ni važno. Rajši ko da vprašuješ, mi povej, ali bi res rad izvedel o čem se pogovarjata sivi miški?«

»O, tisto pač,« je dejal Medard. »Samo da njune govornice nikoli ne bom razumel.«

»Misliš?« je dejala neznanka. »Moiš se. Če mi obljubiš tisto, česar te bom prosila, dobiš nekaj, kar ti bo dalo moč razumeti vse živalske govornice.«

»Kaj bi pa bilo tisto, česar bi me prosila?« je vprašal Medard.

»Nič takega, kar imaš; le nekaj, česar še nimaš, pa bi utegnil imeti,« je rekla starca.

»Kako pa naj vem, kaj bi utegnil imeti?« je godrnjaje vprašal Medard.

»Saj ti ni treba vedeti,« je odgovorila neznanka. »Zadostovala mi bo obljuba, da mi daš polovico tistega, kar bi utegnil imeti.«

Medard je menil, da blebeče starca kar tja v tri dni, a ker ga je vsaj malo tudi radovednost trla, je naposled dejal:

»Tistega pol ti že lahko obljubim.«

»Prav,« je dejala starca. »Tule imaš volno

zlatoroega janca. Če si jo vtakneš v ušesa, boš razumel govorico vsake živali, žival pa ne bo razumela tebe. Če bi si želel še tega, bi moral obljubiti vse, kar bi utegnil imeti.«

»Hvala!« je rekel Medard. »Več tudi ne potrebujem.« In je vzel ponujeno mu volno zlatoroega janca ter si jo vtaknil v ušesa. V trenutku je zaslišal od vsepovsod govorenje živali in živalc, ki so hodile ali lazile tam naokoli. Le starke ni več ne videl ne slišal. Izginila je kakor senca, kadar zaide sonce. A glej! Prav tedaj sta spet pritekli od neke sivi miške se ustopili druga nasproti drugi in se pričeli pogovarjati.

»O, če bi tale človek tu vedel, da je na dnu tistele globeli vhod v podzemlje, v katerem hrani škrat Karat svoje zlatnike, ne

ves tvoj grad, če ne odpreš pri tej priči mi vrat!«

»Aha!« je vzkliknil Medard, izrekel razodeti mu rek in vrata so se na stežaj odprla.

Pred seboj je zagledal lepo dvorano. Na njenem koncu je na zlatem stolčku sedel škrat Karat in se z rokama opiral na dve škrinji, polni svetlih zlatnikov. Medard mu je voščil dober dan in ga poprosil za zlatnike, a škrat se še ganil ni. Ko pa je hotel sam seči po zlatu, je v trenutku odrevenel. Hudo se je prestrašil, zakaj mislil je, da se mu že bliža smrt. Tedaj pa je zaslišal izza škrinj pogovor dveh kač.

»Prav mu je, norcu; čemu rine sem, če ne ve, kako naj užene škrata Karata,« je menila prva kača.

»Samo reči bi mu bilo treba: Izroči mi svoj zaklad, sicer ti začaram ga v čad!« je pripomnila druga kača.

»Aha!« je vzkliknil Medard. »To je kaj preprosto.« In je ponovil razodeti rek. Tedaj se je škrat Karat dvignil in rekel Medardu:

»Vidim, da si tisti, ki mi je bil napovedan. Vzemi si torej moje zlatnike, a pazi na čast!«

Po teh besedah je škrat Karat pozvonil z zlatim zvoncec in izza stene sta pridirjala zlatoroga janca s srebrnim vozičkom. Medard je naložil nanj škrinji in pognal vprego proti izhodu. Škratu Karatu se ni nič zabaval in še na svidenje mu ni rekel. Ko pa je prišel iz podzemlja sonce ni več sijalo. Na gozd je legal mrak in nebo so pokrivali oblaki.

Pa se Medard za vse to ni dosti zmenil; odlomil je v leskovem grmu šibo, ošvrkal z njo zlatoroga janca in hotel zaviti proti domu. Pa je tedaj zaslišal oster glas:

»Kam pa s tako naglico? Ozrl se je in spet zagledal pred seboj neznano staro. Stala je prav tam kakor prvič, le smehljala se ni več. Medard jo je nejevoljno pogledal in dejal:

»Umakni se mi s poti. Nevihta se bliža in

bi kot klada leno pogonal po tejle skali,« je rekla prva miška.

»To ti pa že verjamem, zakaj ljudje so nori na take reči,« je pritrdila druga.

»Saperlot!« je vzkliknil Medard in tako naglo, kot ni bila dotlej njegova navada, zdrinjal v globel, poiskal vhod in se znašel v rovu. Ker je bil teman, se je tipaje pomikal dalje in nič kaj prijetno mu ni bilo pri duši. Nazadnje je celo oklevajoče obstal in zaslišal, kako se pogovarjata dva močerala.

»Glej ga, glej norca!« je dejal prvi. »Naravnost v smrt leze.«

»Prav res,« je pritrdil drugi. »Samo še deset korakov bo napravil, pa bo telebnil v devetkrat devet sežnjev globok prepad.«

»Ko pa ne ve, da bi moral dva koraka

pravljjenem zakladu

prav nič časa nimam za tebe in tvoje čenče.«

»A tvoja obljuba?« ga je opomnila starca.

»Kakšna obljuba?« je zarentačil Medard.

»Da mi daš polovico tistega, kar bi utegnil imeti,« je dejala žena.

»Ha-ha-ha!« se je surovo zakrohotal Medard. »Za tisto se kar pod nosom obrisi!«

Potem je vzel šibo in zakričal: »S poti, baba! In ker se ni ganila, jo je pričel biti.

Tedaj je starca dvignila desnico, zamahnila z njo na levo in na desno, naprej in nazaj. Izpod neba je švignila strela in zadela naravnost voz z zlatniki. Spricho njene svetlobe je Medard za trenutek oslepel, a ko je spet videl, ni bilo o starki, zlatorogih ovnih, vozu in zlatnikih ne duha ne sluha več. Vse naokrog je vladala trda noč. Klali so jo le strahotni bliski in izpod neba je lilo kakor iz škafa.

»Pa je stvar prav hudo preprosta,« je pripomnila druga krastača. »Treba bi bilo le zaklicati: Škrat Karat, v prah spremenim

ki?« Djordje izpije kozarec do dna. Krči mu spačijo obraz. Vrže glavo nazaj, kakor da bi jo hotel vreči in se rešiti njene teže. Samo kučma pade z nje.

Opankar v stečajju se izvleče izpod mize, vzdigne kučmo, držeč jo s prsti, mu jo rahlo posadi na glavo, šepetaje mu zrnatu slino v uho:

»Daj mi desetaki!«

Djordje ga ne sliši, ker je kavarno zalilo pijano vpitje.

Dva cigana z goslimi sta začela drgniti z lokoma po zrahlanih strunah radikalsko pesem in kmelje so pritegnili s kopico vseh mogočih glasov:

»Vstani, kmetič, vstani, dragi, pa se pred gospodo brani, oderuhov in pisarjev, kramarjev in kutarjev...«

Kavarnar lka, grbav in golobrad dolgin, prestrašen od pesmi, ki jo je oblast prepovedala, začne tarnati in prosi, naj zapojejo kako drugo.

Da bi tudi oni povzeli za njim, zapoje sam, na vse grlo:

»Ječmen žela, ječmen žela deklica iz Gruža...«

Nobeden ne pritegne njegovemu vpitju. Po kavarni še naprej buči prepovedana pesem in udarjanje krivih nožev ob vrata in mize.

lka raznaša žganje, zmedeno in prisiljeno se nasmiha, medpotoma pa še naprej vpije: Ječmen žela deklica iz Gruža... Potem se v obupu stisne k ciganoma, prosi ju, naj nehata in začneta njegovo pesem, grozi jima, godrnja psovke, ščiplje ju, udarja s koleno in stopa s čevlji

ŠPORTNI

Nogomet

Avstrija – Španija 3:0

Po senzacionalni zmagi nad Sovjetsko zvezo je nogometni reprezentanci Avstrije uspel nov velik uspeh, ko je zadnjo nedeljo v dunajskem Pratu prepričljivo zmagala proti moštvu Španije z rezultatom 3:0 (1:0). Imena svetovnih mojstrov nogometa, kot so Di Stefano, Mateos, Gento idr., so privabila v dunajski stadion nad 90.000 gledalcev, ki so z velikim navdušenjem pozdravili sijajno igro domačega moštva. Z zmago nad Španijo je avstrijski nogomet spet pridobil na ugledu v športnem svetu, kjer bodo s toliko večjim zanimanjem pričakovali igro proti Madžarski, s katero se bo Avstrija (v nogometu, seveda) pomerila še to jesen. Sicer spada madžarsko moštvo med najboljše enajstorice v svetu sploh, je pa trenutno v slabi formi, kar se je pokazalo tudi zadnjo nedeljo, ko je Madžarska zgubila proti Belgiji z rezultatom 1:2.

Hokej na ledu v Celovcu

Po prvih dveh tekmah, ki jih je moštvo KAC odigralo v tej sezoni na domačih tleh, lahko rečemo, da Celovčani niso več daleč od visoke forme lanskega leta, ko so osvojili državno prvenstvo Avstrije. Zadnjo soboto proti Cortini (domačini so zmagali z rezultatom 3:2) in v ponedeljek proti ACBB Pariz (proti enemu najboljših moštev v Evropi so Celovčani podlegli le s pičlim rezultatom 5:7) smo v celovski mestni in velesajmski hali gledali hokej, ki je v polni meri navdušil mnoge tisoče gledalcev. Takih tekem smo v Celovcu videli doslej le malo in je domače moštvo brez dvoma izpolnilo pričakovanja, ki jih je vanj stavila za lepi šport na ledu navdušena publika.

Nov avstrijski rekord

pri skakanju v višino

Skakalec v višino Donner je s skokom 201 cm postavil nov avstrijski državni rekord pri skokih v višino. V širšem merilu ta uspeh seveda ne pomeni mnogo, ker znaša evropski rekord (postavil ga je sovjetski atlet Brumel) 220 cm, svetovni rekord ameriškega skakalca Thomasa pa 222 cm.

Korenine

Dobrica Čosić

Ljudje za mizo, nagnjeni nad kozarci, zmerjajo vlado, trdijo, da bo Ačim gotovo zmagal pri volitvah, grozijo liberalcu Čakarancu, mislijo, da pijejo zavoljo volitev.

Djordje se pogrezne v stol, pomakne kučmo na obrvi, dlani pusti na mizi pri kozarcu in mežikajoč zagodrnja med zobmi:

»Dobro vas poznam. Mislite, da varate Djordja Kačiča?« se hudobno zaheheče. »Jaz varam vas. Edini bog na zemlji je polna mošnja. Zlatniki so njegovi sinovi...«

»Pametno govoriš, gospodar Djordje!« reče eden s pobešeno glavo.

»Vi vsi ste goležil Sleparki, priskledniki... Mestno gnojišče. Celo Palanko lahko kupim!«

»Ti si kmel!« udari nekdo v mestni obleki s pestjo po mizi in vstane, pripravljen za prepir.

Djordje ga ne pozna in mirno reče:

»Dobro, kaj ste vi vsi po vrsti? Kaj me gledate kakor teličiki?«

»Tako je, gospodar Djordje!«

»Kmet sil!«

»Zlatnik je bog! On vlada vsem cesarstvom. Vojske niso nič. Otroci niso nič. Stranke niso nič. Žene niso nič. Očetje niso nič. Vi niste nič! lka, dajaj jim žganja, dokler ne poginejo! Ali vidiš, da čepijo okoli mene kakor psič-

po njima. Godca ga gledata z izbuljenimi očmi, drobno stresata z glavo in kažeta na Djordja.

Djordje pa ju ne gleda in ne posluša. Z obema rokama stiska kozarec, in skozi rumenkasto žganje gleda v sebe, v ogenj, ki ga ni mogoče pogasiti z ničimer in v katerem gorijo in razpadajo besede brez pomena, neizgovornosti in tuje. Besede imajo okus po zarjavelem bakru in v obraz se mu je vdolbel gnus in zaničevanje.

»Ali greš domov, gospodar Djordje?« vpraša kavarnar.

»Ne grem.«

»Vojaki so šli mimo, konjeniki. Ob tem času ne hodijo za prazen nič.«

Djordju glava spet omahne na mizo in miza zaškriplje pod težkim bremenom vedno enakih noči in postelj, tiste orehove mučilnice; pred poroko jo je Ačim pripeljal iz Palanke zunaj in zanj. Še tedaj, ko jo je videl prvič, ga je postalo sram pred Tolom zavoljo teh izrezanih listov in popkov, lesenih, temačnih popkov, ki jih je tudi v zadnjih nočeh otipaval in praskal z nohti, medtem ko se je nanj valila Simkina neutrudna in razbrzdana poželjivost, v postelji mučilnici. Tu se je izčrpala njegova vera in on tega ni mogel trpeti v molčanju. Vedel je, da Simki ne morejo pomagati vsi čudodelci in vsi samostani na svetu, leta pa so ga slisnila ob neko drugo desko, tršo od tiste v postelji, pod njenim hehetom. Vedel je, da Ačim ne bo napisal oporoke in vzel Vukašinu pravice dedovanja, ne bo, hudoba, ker povprašuje po Palanki in pošilja učitelja Andra v Beograd, da bi videl, ali je ta Vukašinova gospodična lepa, in če je lepa, mu bo vse odpustil. Pokvarjeni Ačimovi duši je dosti, da je žena lepa, dobro ga pozna iz časa, ko je bil mlajši. Tudi ta, njegova, ga muči v postelji samo zato, ker je le-

Jesen na živinskem sejmu

Ko pride živina s planine in paše, se prične z njo živahno trgovanje. Na jesenskih živinskih sejmih in kupčijah se v velikih meri določajo cene živine, ki držijo čez zimo tja do pomladi. Zato je pri nas kjer je zaradi turizma potrošnja mesa poleti mnogo večja kot pa jeseni, pozimi in pomladi, pravočasna orientacija na jesenske cene živine za kmetovalca zelo potrebna. Potrebna je tako za kmetovalca, ki pita goveda in prašiče, kakor tudi za onega, ki mlade živali po paši proda v pitališča ali za nadaljnjo rejo. Nič manj pa za kmetovalca niso zanimive jesenske cene plemenske živine, je vendar jesen čas ko ima kmetovalec razmeroma največ denarja in ko najlažje zboljša svojo govejo čredo.

1. Živina za pitanje in za nadaljnjo rejo

Dosedanji koroški jesenski sejmi za govejo živino, ki je namenjena prodaji za nadaljnjo rejo ali pa za pitanje, so pokazali zelo ustaljene cene. Biki in voli grede po 10 do 11,50 šil. za kg. Pri brejih kravah znaša zaznamovana cena 6000 do 7000 šil., na splošno pa krave in telice plačujejo po 8 do 10 šil. za kg, pri čemer so telice v povprečju za 1 šil. dražje od krav. Na splošno dosedanji sejmi kažejo rahlo padanje cene, ki znaša v povprečju 50 grošev pri kilogramu.

Konje so 3. oktobra v Št. Vidu plačevali tako-le: žrebata 2800 do 3200, letnike 4200 do 4800, delovne konje 5500 do 5700 šil. Cena pujskov je v Celovcu v zadnjih mesecih padla od 17 do 19 na 14 do 16 šil.

Povsod v svetu novi gozdovi

Povsod v svetu se trudijo, da bi povečali površino gozda in tako ustvarili ugodnejše pogoje tudi za kmetijsko proizvodnjo. Kakor so ponekod pred desetletji gozd odstranjevali, tako ga sedaj spet na novo ustvarjajo, da bi preprečili zle posledice, ki jih je sprožilo v podnebju številnih pokrajin brezobzirno sekanje gozdov.

V Sovjetski zvezi so med letom 1948 in 1960 zasadili 90 milijonov hektarjev gozda. V glavnem gre tu za gozdne pasove, ki zadržujejo veter in s tem preprečujejo njegove posledice v kmetijstvu. V prihodnjih petih letih bodo zasadili nadaljnjih 30 milijonov hektarjev gozda. Sovjetska zveza poseduje 1135 milijonov hektarjev gozda in ima okoli 53 milijard kubičnih metrov za sečnje zrelega lesa. Na Kitajskem sedaj pogozdujejo puščavo v izmeri 24 milijonov hektarjev. S pogozdovanjem te površine bodo gotovi leta 1962. V Angliji, ki ima le še 4,5 % z gozdom zaraščene površine, so v zadnjih letih pričeli pogozdovati obsežne ovčje pašnike. Podobno skrbijo za obnovu gozda in za pogozdovanje tudi v Švici, na Švedskem, Finskem in v Zahodni Nemčiji, ki je imela po drugi svetovni vojni največ posekanega gozda. V zadnjih letih so tam pogozdili okoli 750.000 hektarjev stare gozdne površine.

pa, pa se je vprašal: kaj mu je usoda namenila, da ga uniči tudi druga lepa žena? Tudi s Tolom se je pogovarjal o tem. Moral se je, ni imel s kom drugim, po sadovnjaku sta se podili dve šoji, on je stal v snegu do kolena in se naslonil na deblo jablane. Da, ne kesaj se, ker je nagovoril Tola, naj pripoveduje po vasi o Vukašinu in Ačimu.

„Beži! Le kaj mi je mar vojske!... Naj vse zažgel!“ zavpije nad kavarnarjem lkom in ne vzdigne glave.

...Še malo noči ti preostaja, da me boš mučila, ji je zmerom grozil v sebi, v postelji mučilnici, njej pa je govoril, da poštene žene ne napadajo mož, da se samo mestne vlačuge vedejo tako kakor ona in da je prav tako našel tudi Vukašin. Nič je ni moglo umiriti, šklepetala je, ščegetaje in ščipaje ga.

„Ljubo ti je, da si taka, kaj?“ se je privzdignil na komolce, ni ji videl v oči. Po obrazu ga je udarjal smeh, začuden in zmeden je bil od njega, zakaj odkar je prenočila v samostanu, je postala drugačna ženska. Zdelo se mu je, da se je razpočila in razsušila, on, slaboten in obupan, pa je stal v tem precepu, ležal v njem popolnoma stisnjen in ni mogel skrivati sovraštva in suma. Morda je ona od zmerom taka, samo prenašala se je pred njim in ga slepila? Morda je ona s kom drugim tako... Nekdo jo je naučil. On ni videl, ker je preobložen z delom; ni je poznal. Pol njenega življenja je prebil na popotovanju. Mogla je. Imela je priložnost. Le s kom? Ali pa je s kom zdaj; prav te dni? Mlad je tisti pes Mijat.

„Kje si bila pred večerjo? Več ko uro te ni bilo v hiši,“ ji je govoril prav v usta, in njeno dihanje je čutil na licih kakor pridušen, zamolkel smeh.

„Čutim, da bom rodila.“ Pokrivala mu je ramena s pogrinjalom, lagala se je, vlačuga. In rekel ji je:

2. Klavna goveda, teleta, prašiči in konji

Klavna goveda v glavnem držijo svojo poletno ceno tako na Koroškem kakor na Dunaju. Biki, vole in telice plačujejo na Koroškem še vedno po 10,50 do 11,50 šil.; krave — zlasti one slabše kvalitete — pa so se za znanje pocenile, plačujejo jih po 7 do 8,50 šil.. Na splošno

na Dunaju domača ponudba narašča, še vedno pa izvira ena četrtina prodanih goved iz izvoza.

Medtem ko je razvoj na trgu s klavno živino miren in ustaljen, cena telet na Koroškem očitno pada. V prvi polovici septembra so teleta plačevali še po 16 do 18 šil., v prvi polovici oktobra pa je njihova cena nazadovala na 14 do 15 šil. Doslej se še ni popravila.

Padec cen je viden tudi pri klavnih prašičih, ki so se v oktobru pocenili za 1 šil. na 12 šil. Podobna je tendenca tudi na Dunaju z razliko, da padec cen ni tako očitno kot na Koroškem. Na Dunaju so se pitanci pri naraščajoči domači ponudbi v septembru zocenili za 30 do 70 grošev. Zaenkrat se cena 12 do 14 šil. na Dunaju trdno drži.

Zakaj peša rodovitnost kmetijskih zemljišč?

V prvih dveh člankih smo na splošno govorili o pomenu umetnih gnojil in po eni strani pregledali vzroke, zakaj rodovitnost kmetijskih zemljišč pada, po drugi pa smo na kratko razčlenili vprašanje, kakšno vlogo imajo umetna gnojila v rastlinski proizvodnji ter v prehrani ljudi in živali. Po vsem tem še preostane vprašanje:

Kako najbolj enostavno ugotovimo potrebo po gnojenju in količino gnojenja?

Tu bodi vnaprej postavljeno, da različne rastline odvajajo zemlji različne količine hranil in da se prav zaradi tega že rastline — kar tiče gnojenja — med seboj izpopolnjujejo. Tako je n. pr. znano, da od naših poljščin pesa odvajajo zemlji največ dušika (175 kg/ha), fosforne kisline (43 kg/ha) in kalija (238 kg/ha). Nekoliko manjše količine hranil odvajata zemlji krompir in koruza. Žito in trave odvajajo zemlji okroglo 2/3 hranil, ki jih potrebuje pesa. Detelje, ki potrebuje dušik ustvarjajo same iz zraka, odvajajo zemlji okoli 50 kg fosforne kisline in 140 kg kalija po hektarju.

Večji je pridelek, večja je tudi potrošnja hranil v zemlji. To pa pomeni, da je treba za bogatimi pridelki vedno tudi bogato gnojiti. Drugače pričnejo zaloge hranil v zemlji pojemati. Ne smemo namreč pozabiti, da se dobršen del hranil v zemlji tekom leta porazgubi in da hranila niso vsem rastlinam enako dostopna.

Če hočemo potrebo po gnojenju z umetnimi gnojili ugotoviti, nam številke o porabi gnojil s strani rastlin le malo povedo. Te številke nam namreč ne povedo, kakšne so zaloge hranil v zemlji. To nam moreta povedati le preiskava zemlje in gnojilni poizkusi.

Običajna preiskava zemlje obsega preiskavo na zalogo hranil v zemlji in na njeno reakcijo, se pravi na stopnjo njene zakisanosti. V ta namen po posebnih predpisih odvajamo na več mestih (vsaj desetih) njive ali travnika vzorce zemlje ornice, ki jo lepo zmešamo in v količini 1 kg damo kmetijskemu kemičnemu in preizkusnemu zavodu v Celovcu v preiskavo. Vzorec zemlje damo v čisto škatljo ali vrečko, ki jo opremimo s svojim naslovom in imenom njive ali travnika, kjer smo vzorec vzeli. Poleg tega moramo preizkusnemu zavodu tudi še povedati naš kolobar na tem zemljišču, kako in kdaj smo zadnjič gnojili, kakšna je lega zemljišča in — če vemo — še višino podtalne vode in druge posebnosti zemljišča, ki jih poznamo. Preizkusni zavod bo ugotovil stanje dušika, fosforne kisline, kalija in apna v zemlji. Istočasno pa bo dal tudi smernice, kako naj gnojimo, da bo zemlja nasičena z gnojili in da bodo ta v njej v odgovarjajočem razmerju. Če bi pa zavod teh smernic ne dal, nam jih bo na podlagi izvida sestavil vsak agronom okrajne kmečke zbornice ali bližnje kmetijske šole. (Se nadaljuje)

„Ne boš me preslepila!“

„Kaj ne vidiš?“ je navaljevala široka in močna, on pa se je odmikal od nje in se kakor suh list tobaka stiskal k posteljni stranici. Zid je hladno zaudarjal po apnu, vrzel med posteljo in zidom pa po starem prahu, in po kislem kakor tedaj, ko je prvič, tisto je bilo najbolj ogabno, dobro se spominja...

On je držal kravo za rep, medtem ko je ona, Višnja, njegova strina, sede molzla. Gledal je skozi somrak, kako se dva bela curka zarivata v vedrico, se utapljata v peni, trgata in spet tečeta. Najprej, dokler je bila vedrica prazna, sta ta bela mlaza zveneče pela, ne, vedrica je zvenela od njiju, potem pa sta žuborela in šumela. Tedaj je ona vstala, spustila vedrico k vratom, pomislil je: da si odpočije, in je še naprej držal rep, ki se je žilavo krčil in se hotel izmakniti. Ničesar ni rekla, tudi ko je molzla, ni nič govorila, ve, prijala ga je za roko in ga potegnila k jaslim. Sedel je nanje, ne ve, zakaj ni nič vprašal, ona je že sedela in dihala prav tako glasno kakor krava. Pa mu je odpela hlače in potiskala roko med njegova od naglega strahu odrevenela stegna. Ko bi bil imel moči, bi bil pobegnil. Prijela ga je za roko, brez besed, samo dihala je hitreje od krave, in delala z njegovo roko vse tisto kar je delala s svojo med njegovimi nogami: „Tisto,“ je pomislil, ona pa mu je že vrgla krilo na glavo, krilo je smrdelo po mleku in je bilo mokro, smrdelo je po latvici za mleko, po neopranih posodah za sir in smetano, tedaj je hotel zbežati, ker je bilo mokro tudi tam, kjer je bila njegova roka, toda ravno zavoljo te roke ni mogel zbežati, njemu je od tega začela teči kri, slišal je, kako brizga, in mislil je, da bo umrl, pa si ni upal zavpiti, ker ga je ona z vso silo stiskala pod pazduhami, kri se je ulila, velike kravje oči so se

svetile v temi, se širile, da je postalo to eno oko, in on je bil cel v tem očesu, utapljal se je v njem, kolena si je polomil, ne, nekdo mu je kolena iztrgal, zato je tekla kri, rdečila se je iztrgana žila, zaklano tele... Šumela je tema v njem, bučeče je gorelo velikansko oko. Zaklali so ga enako kakor tele, ležal je zraven jasli. Ni vedel, kako dolgo, in kdaj je ona odnesla vedrico z mlekom. Po roki ga je obliznila krava, udarila ga je s široko mesnato lopato in krilo ni smrdelo po staji. Toda vse je ostalo v njem. Bilo je kisló, jedko, mokro, bil je preklan. Oče ga je klical, naj pride k večerji, pa se je zarinil v jasli in pokril s senom. Klical je tudi Vukašin. Potem mati. Če pridejo, bo umrl, in ni si upal vstati, ker je mislil, da ga noge ne bodo držale. Krava je jedla seno z njega.

Šele tedaj, ko je seno začelo dišati, je mogel vstati. Padel je, pa se brž spet vzdignil. Da, iz njega je stekla kri, še tedaj, je pomislil zdaj. Hotel se je oprijeti krave, pa se je izmaknila, kakor da se ji gnusi, ker je on, deček, še otrok, s strino. In zato ker je tako slaboten, njegovi vrstniki pa se hvalijo in pripovedujejo, samo o tem pripovedujejo po ves dan v vrbovju, pri živini. Spominjal se je, vedel je iz pripovedovanja, kako to delajo, a kaj je to z njim? Naslonil se je ob zid. On ne more hoditi, in ni bilo tako, kakor pravijo Tola in drugi. Zato ker je veliko manjši od njih in suh. Zjutraj bo prišel oče in videl, da je... Oče lahko vidi na slami, na stelji tisto, njegovo kri. Prijel je vile. Ne more jih držati. Pretipal se je in videl, da je suh. Potem je nekako, v temi, zmetal vso steljo na gnojišče in prinesel čisto slamo. Lahko se vidi tudi na gnojišču. Zjutraj, zgodaj zjutraj bo vzel vile in nametal gnoja, in sedel je na jasli in mislil, kako bi ubil strino, ne da bi se kdaj izvedelo, da jo je on.

(Nadaljevanje sledi)

3. Plemenska živina in prašiči

Na oktobrskih sejmih za plemensko živino koroških pasem so zabeležili naslednji razvoj:

Od pincgavskega goveda so v povprečju razredov krave plačevali po 6570 do 7290 šil. Najvišja plačana cena je znašala 13.400 šil. Telice so bile znatno cenejše in so dosegle komaj povprečno ceno 4320 šil. Nekoliko dražje so bile krave in telice v Spittalu, kjer so krave v povprečju dosegle 7400, telice pa 6000 do 9150 šil. Na sejmu v Trgu so biki drugega razreda povprečno plačevali med 16.640 in 31.670, biki tretjega razreda pa med 5650 in 10.030 šil.

Marijadvorsko govedo na sejmu v Št. Vidu v ceni za pincgavci ni nič zastajalo: Biki so v povprečju dosegli 8.460 (najdražji bik 15.600), krave 7130 do 7480, telice pa 6200 do 10.100 šil.

Simodolci so na sejmu v Leobnu v ceni prekosili obe prej imenovani pasmi. V povprečju razredov so biki plačevali med 6850 do 14.610, krave med 8.230 in 12.660, breje telice pa med 7130 in 14.030 šil.

Od sivorjave pasme so na sejmu v Spittalu krave dosegle 8960, telice pa so plačevali med 7750 in 10.150. Pri petih bikih je bila povprečna cena zabeležena s 7460 šil.

Zveza koroških prašičerejcev od svojega oktobrskega sejma v Št. Vidu navaja naslednje cene: nemška plemenita pasma — merjasci 2400 do 4100, svinje 2400 do 3300; podeželjska pasma — merjasci 2300 do 2900, svinje 2200 do 3000 šil.

Naslednji jesenski sejmi

V četrtek, dne 10. novembra bo v Št. Vidu ob Glini plemenski sejem za goveda simodolske pasme. V sredo, dne 23. novembra pa bo plemenski sejem za simodolce v Leobnu.

Naslednji sejem za plemenske svinje in merjasci v Št. Vidu ob Glini bo v petek, dne 2. decembra 1960.

Jesenske cene za semenski krompir

Med Kmetijsko zbornico, Koroško senarsko zadrugo in Zvezo raiffeisenovk na Koroškem so bile za jeseni kupljeni semenski krompir določene naslednje cene:

Sirtima, original	Š 165,—
Lori, original	Š 145,—
Lori, razmnožitev	Š 137,—
Virginia, original	Š 145,—
Virginia, razmnožitev	Š 137,—
Maritta, original	Š 125,—
Maritta, razmnožitev	Š 117,—

Gornje cene so prodajne cene v zadrugah in je v njih cena vreč že zapopadana. Cene veljajo za 100 kg semenja, zaplombiranega v vrečah.

O vi, ki vstopate, vsak up pustite!

Zatočišče bede

v emigrantskem taborišču v San Sabbi pri Trstu

Vrvež na Ponte Rossu je bil tak, kot vsak dan. Iz platnenih stojnic, obloženih z vsem — od steznikov do ujetih golobov, ki jim je usoda namenila svoj konec v rižoti — so prodajalci kričavo plašili vse, včasih tudi kupce. „Prego signor, questa roba, prima roba! Videš, prima bunda, samo štiri tisoč!“ Posledica invazij kranjskih (komercialnih) izletnikov!

Potem me je nekdo nenadoma potegnil za rokav. Za menoj je stal moški srednjih

let, da so govorili madžarsko in nekaj metrov od njih je stal policaj, ki je pazil na vse; še name. Komaj sem z rame snel fotografski aparat, že je kričavo skočil proti meni.

— No, no, andiamo, andiamo!

Motril me je, dokler nisem izginil za voglom in za mojim hrbtom je ostal zbirni center emigrantov v Italiji, poznani in tolikokrat preleteli SAN SABBO. Odšel sem, toda dan kasneje sem se vrnil. Šele danes, ko je vse za menoj, spoznavam, kako kruto bi lahko plačal svojo predrznost.

„SLEPI POTNIK“ V TABORIŠČU

Nihče me ni vzel na piko in nihče se ni zmenil zame. Neobrit, v razcapani, pretesni obleki, ki je moljem v veselje že precej časa ležala na podstrešju nekega mojega tržaškega prijatelja, sem se pomešal med skupino tistih iz San Sabba, ki menda čakajo svetega odrešenja, če so ustaši ali četniki, pa že petnajst let skorajšnjega preobrata.

Imel sem srečo. Pred vhodom je bil neki drug policaj in zmazal sem se mimo vratarkega okenca z upanjem, da bom na povratku imel prav takšno srečo. Vsi tisti, ki so v taborišču, imajo namreč posebne izkaznice, brez katere ne moreš ne noter ne ven.

Bil sem torej v lepi kaši in hkrati v taborišču in kmalu mi je bilo jasno, zakaj je tolikokrat prekleto. Ozko podolgovato dvorišče obkraj senči dvoje zaprašenih rdečkastih pročelij. Na desni strani se poševno ob zidu vlečejo majave stopnice, ki vodijo v dvoje nadstropij in spominjajo na srednjeveške rokodelce.

Na dvorišču, kjer bi kakršnega koli sanitarnega inšpektorja zlahka zadela kap, je postajalo nekaj otopelih emigrantov, ki se kdo ve koliko časa že izgubljajo v takšnih brezcilnih penzionističnih pomenkih. Stopil sem v hodnik prtiličja in v medlem mraku me je zajela zoprna vlažna zatohlost, ki ti brez težav obrne želodec. Na koncu hodnika je bilo stranišče z ozkimi predverjem in zamreženim oknom. Po kamnitih tleh je polzela smrdeča voda in v njej je stalo troje moških, ki so se gnetli ob oknu, na katerem je viselo majhno ogledalo, in si z britvami hrešče, da te je zasklelelo v ušesih, strgali kocinaste brade.

Potem sem se z mešanimi občutki povzpел po majavih stopnicah v zgornje nadstropje. Pri vratih sem srečal dva elegantna gospoda, za katerega sem sumil, da sta od policije, in si hkrati želel, da ne bi bila. Nisem jima bil za mar, in, ko sem potem stopal po dolgem mračnem hodniku, se mi je zdelo, da za vsakimi od teh ševilnih vrat čaka name najmanj električni stol. Toda, bila je beda, morda bolj uničujoča kot električni stol.

Neka vrata na koncu so bila odprta in pramen meglene svetlobe je sekal mrakobno hodnika. Ustavil sem se ob vratih in zabodeno buljil v sobo. Nisem verjel svojim očesom. Kisel smrad mi je udarjal v nosnice in kremžil obraz. Rad bi primerjal, pa ne najdem primere. Ne, nisem pričakoval spalnice, kakršne razstavlja Slovenijales na sejmu, še malo ne, toda za tisto notranjost v slovenskem pravopisu menda nimamo besede. Revščina? — Ne, ne, revščina je prelepa beseda; v ozki kvadratni sobi je ležala na tleh in na polomljenih pogradih kakšnih petindvajset, morda več, raje več kot manj ljudi, pokritih s conjami, ki naj bi bile odeje. Na oknu je bilo razpetega nekaj conjastega perila, ki je le tu in tam spustilo v sobo sončni žarek, ki je potem migljalo v prašni sivini. Na tleh sem zagledal pepelnik z napisom CINZANO; kdo ve, v kateri gostilni ga pogrešajo.

EDEN IZMED MNOGIH

Bržčas bi še dolgo zijal kot tele v nova vrata, da ni iznenada stopil izza stene fant,

ki že ni bil več fant. Zaustavil se je pred mano in me malomarno pogledal.

— Imaš cigareto? — Govoril je v dalmańinskem narečju.

— Ne kadim.

— Tudi jaz ne kadim. Pa veš, zakaj? Zato, ker nimam. — Popraskal se je po temenu in jaz sem skušal biti vljuden in sem se zasmejal. Odšel je po hodniku in stopil sem za njim.

— Ti si nov, ne? — mi je dejal mimogrede, z rokami v žepih, in ne vem, ali je imel žep zaradi hlač ali hlače zaradi žepov. Pokimal sem.

— Koliko časa si že tu? — sem ga vprašal.

— Jaz? — me je pogledal in mi predstavil vrsto črvivih zob. — Osem let. — Vprašal sem ga, zakaj ne gre kam drugam, recimo v Argentino.

— Jaz? Ne marajo me. — Pokazal mi je desno roko in manjkala sta mu prstanec in mezinec. — Nemarajo me, tužna jim ne-

ŠTEFAN KALIŠNIK:

Baraba na pomolu

Na pomolu so govorili v domala vseh jeziki. Posebno glasni so bili tisti, ki so stali na robu betonskega podaljška koprine in jim je gneča od zadaj grozila, da jih bo potisnila v morje.

Glasovi v malem pristanišču so preglašali redke klice galebov, ki so se kopali v soncu in sinjini nad morjem ter se namakali v temnejši modrini gladine.

Ljudje so se prerivali med kovčki in torbami ter silili proti robu. Nekateri so se dogovorili tako, da je eden varoval v ozadju prtljago, drugi pa je stal na robu pomola, da bi se prerinil med prvimi na ladjo, ko bo prislomila bok k pomolu in potem naložila nestrpno čakajoče letovišarje. V nekaj tednih so se naužili sonca sinjega Jadrana in ladja jih bo odpeljala spet proti severu, od koder bodo odšli še naprej med zidove, med gore, na ravnine in v meglo.

Nekateri moški so imeli po srednjeevropsko polizane lase, spet drugi, večidel mlajši, so bili razkužtrani; ti so nosili rdeče brade in srajce čez hlače, izpod katerih so segale na rdeče ožgane severnjaške noge. Dosti je bilo tudi takih, ki niso bili posebni ne po laseh in ne po nogah. Vsi so govorili enako zadirčno in prekladali roke po kovčkih ter revskali na ženske, ki so bile še glasnejše.

Nad morjem, pred otočki, so se pa vozili v soncu in modrini galebi. Zagorel fant ob strani, v zamazani majici in s platneno čepico na glavi, je gledal let ptičev. V enem ustnem kotu je držal skoraj dogorelo cigareto, iz drugega kotička je pa pljuval po kamnitih tleh. Videti je bil domačin.

»Pazi na kovčke,« je dejala plavolasa žena iz severozahodne Evrope možu. »Poglej kako gleda tistale baraba.«

Baraba je gledal izpod čela, skoraj z belino. Povsod sreča take ljudi in ne veš, kaj nameravajo ne kaj so počeli sinoči in ne tega, s čim se preživljajo, če ne upoštevaš, da so roparji in tatovi.

Zunaj pristanišča se je prikazal na gladini pod galebi dim. Hrup na pomolu se je povečal. Iz njega je udarjal otroški jok.

Bela ladja se je približevala počasi in ko je pritisnila konopljene blazinaste svitke k pomolu, je dosegla vročičnost letoviških potnikov vrhunec. Na krmi in na kljunu so stale za ograjo v prvi vrsti zagorele ženske v slamnikih in kratkih hlačah. Na drugem koncu mostička, ki so ga prislomili s pomola na ladjo, je vpil uniformiran mož, ki je pobiral vozovnice, toda nihče ga ni poslušal. Ljudje so se gnetli na mostičku, pred njim in mimo mornarja s kriki in zmerjanjem. Nenadoma je pa vse preglasil krik:

»Moj otrok! Kje je moj otrok!«

Na krmi je stala ženska in se grabila za

delja! — Potem mi je pripovedoval, da komisija izbira le zdrave, krepke emigrante, pregledajo jih kot živino, pretipajo kot orodje in če ustrezaš dimenzijam njihovih zahtev, potem se ti morda še nasmehne kakšna plantaža kje v Braziliji ali še dlje. Toda, če ti manjka takole kakšen prst, ali če imaš slabe zobe — adijo luža, San Sabbo je gostoljuben. In potem rjaviš. Živ rjaviš.

In res je bil zarjavel. Pokvarjen in zarjavel. Odšel je ven. Brez besed, najbrž na Ponte Rosso prodajat Doxe. Prima Doxe.

Na tleh za vrati sem pobral na pol pretrgan list papirja. Bil je po dolgem preganjanju čez pol in na eni strani, mislim da so bili romunski stavki, na drugi pa italijanski. **Imate kakšno delo? Znam vse. Koliko plačate? Kdaj lahko pri...** naprej je bil list raztrgan. Slovar. Interni slovar. Kdo ve, kje je avtor. Najbrž ne sprašuje več za delo...

LAŽ ZA SEBE

Pri vratih sem izkoristil gnečo in bil sem divje vesel, ko sem policaju pokazal hrbet. Ne, ne, nisem bil vesel, bil sem zamorjen, zamorjen tutto completo. „Tutto completo, sei cento lire!“ je dejal tudi fotograf na cesti pred taboriščem in za šest sto lir slikal emigrante v svojem novem avtomobilu in jim posodil karirast suknjič.

Pravkar se je pred kamero silil s filmskim nasmeškom bledoličen fant in v duhu že pisal pismo, kateremu bo priložil sliko. Včeraj sem si kupil avto... bo najbrž napisal na sposojen papir, s sposojenim peresom, s praznim želodcem in medlim upanjem, ki se razbija v drobcih še medlejše prihodnosti. (TT)

DOMISLICE

● Posoditi prijatelju denar pomeni, izgubiti denar in prijatelja.

● Človek lahko ostane večno mlad, vendar je treba s tem dovolj zgodaj začeti.

● Občuduje lahko le tisti, ki najde skriti sijaj v malenkostih.

● Čudovita zmožnost današnjega časa je, da vedno najde dobre razloge za to, da dela slabe stvari.

(L. van der Post).

● V prijateljstvu imamo ženo radi, ker je taka ali taka; v ljubezni pa čeprav je taka ali taka.

(Henri de Montherlant)

● Dve vrsti dolgočasnežev sta: tisti, ki govore o istem, in tisti, ki nikoli o ničemer ne govorijo.

● Vezi navade so prelahke, da bi jih občutili prej, preden postanejo tako tesne, da se jih ne moremo več znebiti. (Sam. Johnson)

● Ne drži zmerom, da nas izkušnje izmodrijo. Mačka, ki je že kdaj sedla na vroč štedilnik, ne bo tega nikoli več storila. Toda nihče je tudi ne pripravi, da bi sedla na hladni štedilnik. (Mark Twain)

● Le malokateri mislijo kaj več kot dva ali trikrat na leto. Jaz sem postal slaven, ker sem mislil en- ali dvakrat na teden. (G. B. Shaw)

● Laže je verjeti lažem, ki smo jih slišali že tisočkrat, kot pa dejstvu, ki je popolnoma novo.

● Čemu neki učinkuje žena brez moža v javnosti zapuščena, mož brez žene pa romantično!

let, neobrit, s suknjičem, ki je hrepenel po cunjarju, in obrazom, ki je kazal vse, samo poštenosti ne.

— Doxa, Doxa prima ura, na samo dvanajst hiljadi.

— Kaj? — V roko mi je tlačil uro, veliko kot majhna čebula in me vlekel za stojnico. „Na Doxa, isplati se, pa to ti je najboljša marka za satove. Daj dvanajst hiljadi!“ V roki mi je klopotala ura z mehanimom kot otroški voziček. Doxa. Doxa na kilogramel

Vsiljive kupčije me je rešil prijatelj Damjan, ki je stopil med naju in me potegnil v stran: „Pusti ga, ta je eden tistih iz San Sabba!“ mu je dejal, ko sem vrnil kilogramsko Doxo; oni pa naju je z izbrano domačo folkloro poslal k vragu.

Eden tistih iz San Sabba.

NA ROBU ŽIVLJENJA

Na robu Trsta, ko cesta zavije proti državni meji, stoji zoprna zapuščena rižarna; pravzaprav je bila zapuščena. Pročelje velike kockaste hiše je enolično prepreženo z zamreženimi okni, ki spominjajo na jetnišnico. Malone z vsakega okna visi grozd zapranih conj, ki bi bile lahko tudi perilo.

Na kamnitem robu železne ograje je pred vhodom, ki so ga zapirala mrežasta vrata, sedela gručica moških, ki me je nehote spominjala na tistega s Ponte Rossa. Men-

Darle. Niko:

Brazde

Brazde zarezite v srca rojakov, globoko, do jedra zarijete še plug!

Sejte že, sejte novega semena v njive zorane na sever in jug!

(Ponatis iz „Mladja“)

rabo čez pleča in stresal glavo. Potem je potegnil iz zadnjega žepa kratkih hlač denarnico. Zagoreli fant, na katerem se je svetila voda, je prijel moža za laket in tako potisnil denarnico nazaj v možev zadnji žep. Potem je zamahnil z roko. Odstopil je za dva koraka in pogledal proti ladji.

»Vsi so dobili prostore,« je zamrmral. Segel je v hlačni žep in potegnil iz njega cigaretno škatlo. Vtaknil je v ustni kot premočeno cigareto, ki se je cefrala, iz drugega kota pa je pljunil v loku. Slina je priletela naprej od luže, proti ladji.

Potem se je ozrl baraba na morsk plan in proti modrikastim otokom v ozadju. Tam so se vozili galebi v soncu in nebesni sinjini ter se kopali v temnejši modrini vode.

Ein grundsätzliches Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes:

Der Landesschulrat ist eine Kollegialbehörde

Der Bundesminister für Unterricht hat die Eingaben einiger minderjähriger Schüler des Bundesrealgymnasiums für Slowenen in Klagenfurt auf Richtigstellung ihrer Zeugnisformulare zunächst dem Landesschulrat für Kärnten „zur zuständigen bescheidmässigen Erledigung“ übermittelt und später nach Einlangen der Beschwerden bei der belangten Behörde die negativen Bescheide des Landesschulrates für Kärnten wegen Unzuständigkeit desselben zu deren Erlassung aufgehoben und die Anträge vom Juni 1958, in die vom Bundesrealgymnasium für Slowenen in Klagenfurt ausgestellten Schulnachrichten und Jahreszeugnisse neben der deutschen Bezeichnung „Klagenfurt“ die slowenische „Celovec“ aufzunehmen, selbst in erster Instanz abschlägig entschieden.

Diese Entscheidung begründete der Bundesminister für Unterricht mit der Berufung auf Art. 7 des Staatsvertrages 1955, BGBl. Nr. 152, im Zusammenhalt mit dem Minderheitenschulgesetz für Kärnten 1959, BGBl. Nr. 101/59, und auf § 66 Abs. 4 AVG.

Gegen diese Abweisungen des Bundesministers für Unterricht führten nun die genannten minderjährigen Schüler, vertreten durch ihre Väter, neuerlich Beschwerde gem. Art. 144 B.-VG. Sie behaupten, in ihrem verfassungsgesetzlich gewährleisteten Recht auf ein Verfahren vor dem gesetzlichen Richter, in ihrem Recht auf „Sprachfreiheit (Recht auf verfassungsmässigen Gebrauch der slowenischen Sprache, Art 7 StV. 1955, Art. 66 ff. StV. v. StG.)“ und in ihrem Gleichheitsrecht verletzt worden zu sein.

Dazu nun führt der Verfassungsgerichtshof in seinem Erkenntnis B 387/59-21 vom 14. 6. 1960 über die Beschwerde einer Schülerin aus:

„Aus nachstehenden Erwägungen ergibt sich, dass die belangte Behörde zur Erlassung des bekämpften Teiles des Bescheides eine Zuständigkeit in Anspruch genommen hat, die ihr gesetzlich nicht zukommt, und dass daher die Beschwerdeführerin durch den angefochtenen Bescheid in ihrem Recht, dem gesetzlichen Richter nicht entzogen zu werden, verletzt wurde.“

1.) Zunächst ist festzustellen, dass die belangte Behörde bei der Fällung des bekämpften Teiles ihres Spruches als I. Instanz eingeschritten ist.

2.) Zur Begründung ihrer erstinstanzlichen Zuständigkeit hat sie im angefochtenen Bescheid ausgeführt:

„Der Landesschulrat für Kärnten war tatsächlich zur Erlassung des Bescheides in I. Instanz nicht zuständig, jedoch nicht aus den Gründen, die der Beschwerdeführer darlegt, sondern aus den folgenden:

Die Aufnahme des Wortes „Celovec“ in die Zeugnisformulare des Bundesrealgymnasiums für Slowenen in Klagenfurt stellt eine Abänderung der Formblätter für allgemeine Zeugnisse für Mittelschulen dar, die aber, wie auch die Feststellung der Form und des Inhaltes aller Zeugnisvordrucke selbst, nur vom Bundesministerium für Unterricht vorgenommen werden kann.“

Die belangte Behörde ist nämlich, wie aus ihren im Verfahren vorgelegten Schriftsätzen hervorgeht, der Meinung, dass das Begehren der Beschwerdeführerin „auf die Ergänzung des Zeugnisvordruckes“ gerichtet ist; dies ergebe sich daraus, „dass ein wesentlicher Teil des vom Bundesministerium für Unterricht approbierten Zeugnisblanketts auch die Anstaltsbezeichnung ist.“

Die Begründung ist verfehlt.

Die Beschwerdeführerin hat nicht beantragt, allgemein das Zeugnisformular zu ändern. Sie begehrt, dass die Schulnachricht, die sie erhalten hat, und dass die Schulnachrichten und Zeugnisse, die sie in Hin-

kunft erhalten wird, ergänzt und richtiggestellt werden. Durch den Umstand, dass die Erfüllung dieses Begehrens eine Änderung der im Erlasse vom 13. November 1957 enthaltenen Weisung und Genehmigung zur Voraussetzung hat, wird der Erlass nicht Gegenstand des Antrages. Es kann ja vergleichsweise auch nicht ein Antrag, einen Bescheid zu ergänzen, deswegen als Begehren qualifiziert werden, die dahinterstehende Verordnung zu ändern, weil diese Änderung Voraussetzung der Ergänzung des Bescheides ist.

3.) Zur sachlichen erstinstanzlichen Erledigung des von der Beschwerdeführerin gestellten Antrages ist nicht die belangte Behörde, sondern der Landesschulrat gemäss dem Minderheiten-Schulgesetz für Kärnten, BGBl. Nr. 101/1959, zuständig.

§ 31 leg. cit. bestimmt u. a., dass für die Angelegenheiten der Bundesmittelschule mit slowenischer Unterrichtssprache beim Landesschulrat für Kärnten eine Abteilung einzurichten ist. § 32 Abs. 1 regelt die Bestellung eines Fachinspektors für die genannte Schule. Im übrigen regelt sich aber die Aufsicht über diese Bundesmittelschule kraft ausdrücklicher Anordnung des § 33 leg. cit. nach den für die Schulaufsicht allgemein geltenden Bestimmungen. Es ist also das Schulaufsichtsgesetz (LGBl. für Kärnten Nr. 10/1869, geändert im LGBl. für Kärnten Nr. 22/1873, sowie später durch die übereinstimmenden Gesetze des Bundes und des Landes, BGBl. Nr. 213/1926 — LGBl. für Kärnten Nr. 77/1926 und BGBl. Nr. 330/1927 — LGBl. für Kärnten Nr. 39/1927) anzuwenden, das durch das Wiederinkrafttreten des Art. 102 a B.-VG. und des § 42 Übergangsgesetz nach dem Stande vom 5. März 1933 (Verfassungs-Überleitungsgesetz 1945, StGBI. Nr. 4) ebenfalls wieder Geltung erlangt hat. Darnach ist aber das in Rede stehende Begehren der Beschwerdeführerin von der allgemeinen Zuständigkeit des Landesschulrates als Schulaufsichtsbehörde I. Instanz nicht ausgenommen, über alle Anträge abzusprechen, mit denen ein bestimmtes Verhalten der Organe einer Bundesmittelschule verlangt wird.

Da die Beschwerdeführerin — wie unter B ausgeführt — ihrem gesetzlichen Richter entzogen wurde, war der Beschwerde Folge zu geben und der angefochtene Bescheid im angefochtenen Umfang als verfassungswidrig aufzuheben.“

Dieses Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes ist insofern von grundsätzlicher allgemeiner Bedeutung, weil damit festgestellt wird, dass der heute überall als Personalbehörde organisierte Landesschulrat (nur Landeshauptmann allein) verfassungswidrig ist und der Landesschulrat als Kollegialbehörde (Landeshauptmann oder dessen Stellvertreter als Vorsitzender und mehrere Vertreter des Landtages, der Schulverwaltung, der Lehrerschaft, der Kirchen, der Gemeinden und Eltern) organisiert sein muss.

Im Hinblick auf die im Art. 7 § 2 des Staatsvertrages enthaltene Bestimmung über die Errichtung einer Abteilung der Schulaufsichtsbehörde für slowenische Schulen ist dieses Erkenntnis aber auch von besonderer Bedeutung für die slowenische Minderheit und erwarten die Kärntner Slowenen in diesem Zusammenhang daher mit Interesse die weiteren Schritte des Landesschulrates für Kärnten und des Bundesministeriums für Unterricht.

Die im Art. 7 § 2 des Staatsvertrages vorgesehene Abteilung der Schulaufsichtsbehörde für slowenische Schulen ist nämlich trotz des Bundesgesetzes vom 19. März 1959, womit für das Bundesland Kärnten Vorschriften zur Durchführung der Minderheiten-Schulbestimmungen des Österreichischen Staatsvertrages getroffen werden, BGBl. Nr. 101/1959, bis heute noch nicht konstituiert.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Ponedeljek, 7. 11.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Sodobna socialno-gospodarska vprašanja — Koroški zbori pojejo. — 18.00 J. F. Perkonig — Rok Arih: Ugrabljena strd.

Torek, 8. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Rdeče, rumeno, zeleno.

Sreda, 9. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Za ženo in deklo. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 10. 11.: 14.00 Dr. A. Feinig: Hišna imena v okolici nekdanje graščine Humperk. — Damače pesmi.

Petek, 11. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Pod drobnogledom. — Solistična glasba.

Sobota, 12. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.20 Iz domačih gajev: Rebrca.

Sobota, 5. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Fantje veseli bodite. — 8.45 Širni pisani svet — 14.00 Pozdrav nate — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parta-

menta — 17.10 Melodije z Dunaja — 18.10 Za delovno ženo — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.15 „Leonora“, Beethovnova opera — 22.50 Pogled v svet — 22.56 Zabavna glasba.

Nedelja, 6. november:

I. program: 6.50 Hišni vrt — 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Jutranja melodija — 11.00 Ljudska glasba iz Avstrije — 12.00 Nedeljska glasbena promenada — 13.00 Operni koncert — 13.45 Lovska ura — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Plesna glasba — 18.15 Mladinska oddaja — 19.00 Sport — 20.10 „Kdo je storilac?“ kriminalna uganka — 22.10 Pogled v svet — 22.15 Sport.

Ponedeljek, 7. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Operni koncert — 15.40 Knjižni količek — 17.10 Popoldanski koncert — 18.35 Mladinska oddaja — 18.55 Sport — 19.00 Pogled v pariške muzeje in galerije — 19.30 Odmev časa — 20.15 Brali in razumeli — 21.00 Koroški visokosolski tedni — 21.15 Tisoč obrazov ljubezni — 22.10 Pogled v svet — 22.25 Teden pri Združenih narodih.

Torek, 8. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.45 Domači zdravnik — 14.45 Posebej za Vas — 17.10 Popoldanski koncert — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.15 „Krog s kredo“, slušna igra — 22.10 Pogled v svet.

Sreda, 9. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Da, to je moja melodija — 8.45 Iz ženskega sveta — 11.45 Glasba za mladino — 15.45 Na samotni cesti — 16.30 Koncertna ura — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.15 Simfonično delo Gustava Mahlerja — 22.10 Pogled v svet.

Četrtek, 10. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Zvenajoče platno — 8.45 Avstriji v tujini — 13.10 Mladina poje — 15.30 Koroški avtoriji: Gerhard Ellert — 16.00 Dunaj ostane Dunaj — 18.00 Kulturne vesti — 18.20 Oddaja za delavce — 18.35 Mladinska oddaja — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.15 V štajerskem jeziku — 21.00 Zvenajoča alpska dežela — 22.10 Pogled v svet — 22.15 Sport — 22.50 Avstrijski plesni ansambli.

Petek, 11. november:

I. program: 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Orkestrski koncert — 13.10 Veseli igralci — 15.30 Kulturno ogledalo — 17.10 Dunaška s Komzakom in Ziehrerjem — 18.00 Nove koroške pesmi — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.15 Halo! Teenagerjil — 22.10 Pogled v svet.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 6. 11.: 17.00 Za otroke — 17.30 Za otroke: Kaj bi lahko postal — 18.30 „Svet mladine“ — 19.00 Za družino: Nasveti za kmetijstvo — 19.30 Družina Leitner — 20.20 „Tok na jeklenih krilih“ — 20.45 „Počitnica kot še nikdar“, drama.

Ponedeljek, 7. 11.: 19.30 Cuda živalskega sveta — 20.20 Aktualni sport — 20.40 V glasbenem salonu — 21.10 „Tako daleč je“, kriminalna igra.

Torek, 8. 11.: 19.30 Za gospodinjjo — 20.20 „Splav Maduze“, igra

Sreda, 9. 11.: 17.00 Za otroke — 17.45 Schönbrunnski akvarij — 18.15 Za družino: Sekira v hiši — 19.30 Pomočniki elovstva — 20.20 Šah smrti, prometna vzgoja — 20.40 „Začelo se je o palnoči“, kriminalna komedija.

Četrtek, 10. 11.: 19.30 Sport — 20.25 „Dama ni za ogenj“.

Petek, 11. 11.: 19.30 Plesna ura za stare zakonce — 20.20 „Manbetu“, dokumentarni film o begah in življenjskih navadah rajčevčega plemena v Kongu — 20.40 Ekspedicija v neznanu: So morski psi nevarni? — 21.10 „Madame Pompadour“, opereta.

Sobota, 12. 11.: 19.30 Kaj vidimo novega — 20.20 Vaš nastop, prosimo — 21.00 „Moja žena, moj sin in jaz“, družinska komedija.

Jabolka, hruške, jagodičevje
drevesnica M. POLCER
p. Št. Vid — St. Veit i. J.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 5. november:

5.00 Dobra jutro — 8.05 Zabavni orkester radia Beograd — 8.55 Radijska šola — 10.15 Zvočni mozaik — 11.30 Pionirski tednik — 11.50 Slovenski umetniki igrajo mladim poslušalcem — 12.00 Dobri znanci godejo in pojo — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Vojtaška godba — 13.50 Iz Puccinijevih oper — 14.20 Sport in športniki — 14.35 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.40 Pevski zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.30 Plesni zvoki — 18.45 Okno v svet — 20.00 Iz Istre in Dalmacije — 21.00 Za prijeten konec tedna.

Nedelja, 6. november:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Godba na pihalu — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.30 Otroške pesmi — 9.45 Iz baleta „Ohridska legenda“ — 10.00 Se pomnite, lovriši — 10.45 Spoznavajmo svet in domovino — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.30 Po vašem akusu — 16.20 Za nedeljsko popoldne — 17.10 Peli so jih mali moja — 17.30 Radijska igra — 18.27 Sprehod po New Yorku — 20.05 Izberila melodijo tedna — 21.00 Sprehodi po glasbeni galeriji — 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku.

Ponedeljek, 7. november:

5.00 Dobra jutro — 8.05 Drobne orkestralne skladbe — 9.20 Opera glasba — 10.15 Od valčka do rumba — 10.40 Stare tržaške narodne — 11.30 Za otroke — 12.00 Štirje fantje igrajo — 12.15 Radijska kmečka univerza — 13.50 Popevke na tekočem traku — 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce: Radio Priština — 14.35 Voščila — 15.40 Potovanje po

RADIO PROGRAM

južni Nemčiji — 16.00 Operne melodije — 17.15 Šoferjem na pot — 18.00 Sportni tednik — 18.50 Človek in zdravje — 20.00 Zabavne melodije — 20.45 Kulturni globus.

Torek, 8. november:

5.00 Dobra jutro — 8.05 Popevke na tekočem traku — 8.30 Operne medigre — 8.55 Radijska šola — 9.40 Flaminjski akti iz Maribora — 10.15 Izberila melodijo tedna — 11.40 Španija v pesmi in plesu — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.30 Naši operni pevci pojo — 14.05 Radijska šola — 14.35 Jugoslovanski zabavni ansambli — 15.40 Iz domače književnosti — 16.00 Izbrali smo za vas — 18.15 V trikotinskem taktu — 18.20 Za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 Novi izobraževalni ozbornik — 20.00 Dela nemških romantikov — 20.30 Radijska igra: Drevesa ne segajo do neba.

Sreda, 9. november:

5.00 Dobra jutro — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.15 Francoske operne arije — 11.00 Od plesišča do plesišča — 11.30 Za cicibane — 12.00 Veseli hribovci — 12.15 Radijska kmečka univerza — 13.30 Slovenski samospevi — 14.05 Radijska šola — 14.35 „Rdeči nagelj“ — 15.45 Radijska univerza — 17.45 Jazz na koncertnem odru — 18.00 Kulturna kronika — 18.45 Pozdrav z gora — 20.20 Menotti: „Konzul“ (opera) — 22.30 Ameriške popevke.

Četrtek, 10. november:

5.00 Dobra jutro — 8.35 Poje zbor jugoslovanske ljudske armade iz Beograda — 8.55 Radijska šola — 9.25 Solistična glasba španskih skladateljev — 11.00 Melodije iz Sovjetske zveze — 12.00 Vaški kvintet s pevci — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Od arije do arije — 13.30 Grupa Dalmatincev — 14.35 Voščila — 15.40 Iz svetovne književnosti — 17.15 Turizem in melodije — 18.00 Iz Mozarlove opere „Carobna piščal“ — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Četrkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Portret Georga Trakla (literarna oddaja) — 22.15 Po svetlu jazzu.

Petek, 11. november:

5.00 Dobra jutro — 9.00 Naš podlistek — 9.35 Za mlade ljubitelje glasbe — 10.35 Operne melodije — 11.00 Iz Boilove opere „Mefistofeles“ — 11.30 Človek in zdravje — 12.00 Trio Slavka Avsenika — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Ritmi Latinske Amerike — 12.40 Napevi izpod zelenega Pohorja — 13.45 Pij, bratec, pij — 14.05 Radijska šola — 15.45 Radijska univerza — 16.00 Glasbena popoldne — 17.25 Plesni zvoki in popevke — 18.15 Napevi z Dunaja — 18.30 V dvoranah Svobod in prosvetnih društev — 20.00 Lope melodije — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.15 O morju in pomorščakih — 22.15 Zaplešite z nami!

Washbüffel für 3 kg Wäsche, mit automatischer Schleuderbremse, Zeituhr, Heizung, 2 Laugenpumpen, 4 Motoren u. Resopalabdeckplatte, fabriksneu, fahrbar, 1 Jahr Garantie, aber mit kleinen, nur äusserlichen Emailschäden, statt 7600.— nur 5 590.—. Anzahlung 650.—, Rest auf 24 Monatsraten. Maschinen sofort mitnehmen.

RAPID,
Elektro-Verkaufs-Ges. m. b. H.
Klagenfurt, Lidmannskygasse 21,
Ecke Domgasse

POTUJOČI KINO SPZ

predvaja slovenski umetniški film

DOLINA MIRU

v nedeljo, 6. novembra 1960

ob 10.00 uri v Pliberku v kinodvorani
ob 15.00 uri v Globasnici pri Šoštarju
ob 20.00 uri v Št. Primožu pri Voglu

V nedeljo dne 13. novembra pa bo film predvajan na Radišah in v Medgorjah.